

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

22 oktober 2003

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van mevrouw Veerle Declercq, mevrouw Sonja Becq, de heer Koen Helsen,
mevrouw Anne-Marie Baeke en de heer Jan Roegiers –**

betreffende de pleegzorg in Vlaanderen

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen
uitgebracht door de heer Jan Van Duppen**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Koen Helsen.

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, mevrouw Ingrid van Kessel ;

mevrouw Claudine De Schepper, de heren Jacques Devolder, Koen Helsen, mevrouw Erna Van Wauwe ;

mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx ;

de heren Carlo Daelman, Jan Van Duppen ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel ;

de heer Jan Roegiers.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, mevrouw Veerle Heeren, de heer Luc Martens, mevrouw Ilse Van Eetvelde ;

de heren Jozef Browaeys, Frans De Cock, André Moreau, Cis Schepens ;

de heren Wilfried Aers, Julien Librecht, mevrouw Marleen Van den Eynde ;

de heer Chokri Mahassine, mevrouw Anne Van Asbroeck ;

mevrouw Ann De Martelaer ;

de heer Kris Van Dijck.

Zie :

1505 (2002-2003)

– Nr. 1 : Voorstel van resolutie

INHOUD

Blz.

Hoorzitting op 2 oktober 2003

1. Uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris	4
2. Uiteenzetting door de heer Jan Van Rensbergen, veranderingsmanager Vlaamse Gemeenschap en administrateur-generaal OPZ Geel	6
3. Uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, sectorcoördinator bijzondere jeugdbijstand en gezinsondersteuning en sectorcoördinator kinderdagopvang bij het Vlaams Welzijnsverbond voor Pleegzorg	8
4. Uiteenzetting door de heer Marcel De Beukeleer, algemeen secretaris van de VZW Raad van Ouders van de Jeugdhulp	11
5. Uiteenzetting door mevrouw Annemie Willemse, pleegmoeder en auteur van het boek "Knutseljaren. Mijn leven als pleegouder"	15
6. Uiteenzetting door mevrouw Chris Degheldere, coördinator Federatie Pleegzorg	17
7. Uiteenzetting door de heer Luk Van der Veken, Vlaamse Vereniging voor Pleegzorg	20
8. Uiteenzetting door dr. Anne Van Meerbeeck, KU Leuven, projectleider LUCAS en auteur van een onderzoek over pleegzorg in het VFSIPH	20
9. Uiteenzetting door mevrouw Greet Leemans, directrice pleegdienst KAOS en ondervoorzitter Pluralistisch Platform Jeugd	24

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen behandelde het voorstel van resolutie betreffende de pleegzorg in Vlaanderen op 29 april 2003 (*Parl. St. VI. Parl. 2002-2003, nr. 1505/1*).

De commissie besliste om op 2 oktober 2003 een hoorzitting te houden over het voorstel van resolutie.

1. Uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Het Kinderrechtencommissariaat kan zich zeker vinden in het voorstel van resolutie. Wij zijn zeer opgetogen dat de organisatie en de regelgeving voor de pleegzorg volgens het voorstel dienen te vertrekken van de belangen en de rechten van het kind. De tekst met ons standpunt werd rondgedeeld. Gezien de beperkte tijd, zal ik enkel de invulling van de genoemde belangen en rechten pogen toe te lichten.

Ons vertrekpunt is als steeds het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het eerste principe daarin is de voorrang van het gezin. De scheiding van ouders en kind wordt alleen aanvaard als die absoluut noodzakelijk is voor het belang van het kind. Het tweede principe is het belang van het kind zelf. De mogelijkheid om tot hechting te komen is daarbij fundamenteel. Blijvend contact met de ouders is belangrijk tenzij het omgekeerde kan gemotiveerd worden. Maar een zekere hechting aan de pleegouders is even belangrijk. Hoe moeten beide verzoend worden ? Annik Lampo zegt daarover : "Wat voor de pleegouders in de loop van het proces winst betekent, is voor de ouders immers dikwijls een verlies. Wat voor de ouders winst is, wordt door de pleegouders dan weer als verlies ervaren. Erger nog : wat door de ouders en de pleegouders als winst ervaren wordt, is soms voor het kind een verlies".

In het verdrag worden drie soorten rechten vastgelegd : provisie, protectie en participatie. Wat de provisie betreft, dienen de lidstaten te voorzien in een wettelijke regeling en organisatie van bijstand en hulpverlening aan kinderen die niet langer in hun eigen gezin kunnen opgroeien. Zij moeten ook richtlijnen inzake kwaliteit en opvolging geven. Het voorstel van resolutie richt in dit verband terecht vragen aan het adres van de Vlaamse regering.

Het verdrag geeft duidelijk de voorkeur aan een trapsysteem : eerst dient al het mogelijke gedaan te worden opdat het kind in het eigen gezin kan blijven, vervolgens dient gezocht te worden naar alternatieven binnen de ruimere familie of bekende omgeving. Pas daarna komen pleegzorg buiten de eigen familie en institutionele oplossingen, waarbij het eerste duidelijk de voorkeur geniet boven het tweede. Voor de praktijk en het beleid in Vlaanderen is dat een heel duidelijke aanbeveling. In ieder geval dient ook binnen de pleegzorg zorg gedragen te worden voor de continuïteit in de opvoeding en voor het respect voor de eigen culturele, religieuze en andere aspecten. Dat is bijvoorbeeld niet evident voor kinderen met een islamitische achtergrond die in christelijke families terechtkomen.

Wat de protectie betreft, is een zekere doorlichting van de pleegouders geëigend. Het verdrag vraagt ook dat de plaatsing periodiek geëvalueerd wordt. Inzake participatie stelt het verdrag in de artikelen 9 en 12 dat ouders en kinderen niet onwettig van elkaar gescheiden mogen worden. Zelfs bij een scheiding blijft het recht op regelmatig en persoonlijk contact, tenzij dit pertinent indruist tegen het belang van het kind. Ook in die specifiekere gevallen moet het kind betrokken worden bij de beslissingen. In het algemeen moet het kind – in theorie – altijd participeren aan de beslissing tot, de voorbereiding en de uitvoering van de plaatsing. In de praktijk kunnen het recht op contact tussen ouder en kind en dat op een eigen mening met elkaar in botsing komen. In geval van conflict moet het belang van het kind primeren.

Onlangs heeft Nele Spiesschaert uit Gent voor haar licentiaatsverhandeling een kleinschalig belevalsonderzoek uitgevoerd bij kinderen tussen 8 en 12 jaar in de private plaatsing. Kinderen kiezen niet zelf voor de plaatsing : het wordt hen voorgaans gewoon verteld of aangeraden. Dit geeft aan hoe de zogenaamde vrijwilligheid van de hulpverlening een uiterst relatief begrip is voor de betrokken minderjarige.

Niet alle kinderen weten waarom ze geplaatst zijn. Zij die over de reden van de plaatsing wel een voor hen begrijpelijke uitleg kregen, lijken ook positiever te staan tegenover de pleegzorg.

Het is belangrijk om ook de kinderen te 'ontschuldigen'. Wanneer uitleg ontbreekt, kunnen kinderen immers de neiging hebben de schuld op zich te nemen en gaan ze denken dat zij of hun gedrag de oorzaak van de plaatsing zijn.

Veelal heerst bij het begin van de plaatsing verwarring. Kinderen hebben de tijd nodig om alles te verwerken. Ze hebben behoefte aan uitleg, indien nodig meermaals, en aan veel concrete informatie over hoe hun leven van alledag eruit zal zien. Kinderen kunnen blijkbaar wel omgaan met de verschillende regels die heersen in het pleeggezin en thuis.

Het is van belang dat er een goed contact is tussen de ouders en de pleegouders. Dat schept vertrouwen bij het kind en kan de plaatsing aanvaardbaar maken.

Het dubbel gevoel bij kinderen blijft : het pleeggezin kan best wel meevallen, maar ze geven toch aan het liefst thuis te zijn.

De kinderen benadrukken hoe belangrijk het contact met hun ouders is. Ze hebben behoefte aan duidelijke afspraken daarover.

Er is duidelijk ook behoefte aan positieve ondersteuning vanuit de begeleiding van de plaatsing : er moet gemeente interesse worden betoond – kinderen ontmaskeren zeer snel niet-gemeente emoties en attitudes. Er moet veel gepraat worden over de plaatsing en er is nood aan een open communicatie.

Dat alles is natuurlijk niet nieuw voor wie in de pleegzorg werkzaam is, maar het is toch wel goed te weten dat een en ander voor de kinderen even belangrijk is als voor de ouders.

Wat bij pleegzorg – en andere vormen van residentiële jeugdhulp – zeer vaak een probleem is, is de mogelijke tegenstelling tussen de gezinsgerichte hulpverlening en de toepassing van kinderrechten. Uit ervaringen met adoptie, kindermishandeling, echtscheiding en pleegzorg weten we intussen wel hoe sterk de band tussen ouders en kinderen is en hoe grenzeloos de loyaliteit van het kind tegenover de ouders kan zijn. Maar het gebeurt wel dat de rechten, het belang en de materiële en immateriële behoeften van een kind door die ouders niet gegarandeerd worden. Vraag is dan : vanaf welk tekort mag ingegrepen worden, waar liggen de grenzen ? Dat is moeilijk in objectieve termen te bepalen. In het voorstel van resolutie kan het woord ‘objective-ring’ misschien herschreven worden : het kan niet de bedoeling zijn met rasters of af te checken criteria te werken om te bepalen wanneer ingrijpen al dan niet gelegitimeerd is. Dat heeft immers veel te maken met de draagkracht en de draaglast van elk individueel gezin en met de risico- en beschermingsfactoren bij elk gezin. De grenzen zijn dus

zeker geen louter feitelijke, af te meten grenzen, maar kunnen bij elk gezin en voor elke gezinsomgeving verschillen. Er kan dus geen objectiveerbare standaard gevonden worden. Het gaat er ook niet om te zoeken naar waar de ‘fout’ precies ligt, maar wel om te zoeken naar een situatie die leefbaar en draagbaar is voor alle partijen. Elke keer moet de moeilijke vraag gesteld worden of het geloof in het gezin wel altijd strookt met de rechten van het kind. Wij blijven pleiten om bij elke interventie een toetsing te doen aan het perspectief van het kind.

We merken overigens dat er ook in de literatuur twijfels rijzen bij het absoluut vasthouden aan de terugkeer naar het eigen gezin. Vooral de onduidelijkheid over de duur en het perspectief van de plaatsing kan voor het kind uitermate belastend worden. Het kind krijgt het gevoel zich nergens meer te kunnen gaan hechten, nergens meer thuis te zijn, want alles kan binnen enkele maanden weer anders zijn. Singer zegt dat het kind een ‘kind van de kinderbescherming’ blijft in plaats van een ‘kind met ouders’.

Al die conflicten wijzen op een moeilijke verzoenbaarheid – die we wel vaker tegenkomen op het Kinderrechtencommissariaat – tussen juridisch geldende principes en pedagogisch-psychologische inzichten. De leidraad vanuit het Kinderrechtenverdrag moet hoe dan ook zijn dat het belangrijk blijft om bij al die fasen in het plaatsingsproces rekening te houden met wat kinderen aangeven, zowel verbaal als non-verbaal.

Wat betreft de relatie tussen ouders en pleegouders, is het idee van de afsprakennota in het voorstel van resolutie zeer belangrijk. Dat kan een aanzet zijn om na te denken over een vorm van gedeeld gezag. Vanuit het belang van het kind is het zeer waardevol dat ze weten dat hun pleegouders voor hen verantwoordelijkheid kunnen opnemen en beslissingen kunnen nemen, zonder een zware discussie met de ouders. Dat gedeelde gezag zal verschillend moeten ingevuld worden, rekening houdend met onder meer de duur en de modaliteit van de pleegopvang. Een kant-en-klaar model kan hiervoor nog niet voorgelegd worden.

We steunen ten eerste ook de vraag uit het voorstel van resolutie naar een coherente, flexibele en aan de realiteit aangepaste regelgeving.

We onderschrijven dus de inhoud van het voorstel van resolutie en vragen aandacht voor de consequente invulling van het vooropgestelde principe : vertrekken van de rechten en belangen van de minderjarige.

Mevrouw Veerle Declercq : Ik ben het er mee eens dat elke situatie op zich moet bekeken worden. Maar nu hangt het soms af van de rechter of de hulpverlener of er al dan niet maatregelen genomen worden. Vandaar de vraag naar een objectieveerbare maatstaf. Als die niet mogelijk is, hoe kunnen de rechten van het kind dan gegarandeerd worden ? Heeft het Kinderrechtencommissariaat daartoe speciale methodes of ideeën ?

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Nu hangt al dan niet plaatsing inderdaad nog te veel af van de individuele jeugdrechter of hulpverlener. Maar dat is niet alleen in de jeugdhulp zo. De wetgeving kan alleen het ruime kader schetsen waarin de individuele hulpverlener elk concreet geval moet beoordelen. Het is een utopie te denken dat we ooit een objectieveerbare checklist gaan hebben om het moment te bepalen waarop moet ingegrepen worden. Binnen de verschillende sectoren moet continu overlegd worden over wat er met gezinnen gebeurt. Dezelfde discussie is momenteel gaande in de integrale jeugdhulp. Wij gaan er van uit dat de overheid, of instanties die taken hebben in het kader van de jeugdhulp, een gelegitimeerd optreden stellen als ze rechtenschendingen vaststellen. Maar het probleem is vooral dat de cliënten vaak niet weten waarom er ingegrepen wordt : het schort vaak aan motivering.

Mevrouw Veerle Declercq : Ook het kader is nog niet voldoende duidelijk, daar kan aan gewerkt worden.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Daar is de integrale jeugdhulp momenteel al drie, vier jaar mee bezig : vanaf wanneer mag ingegrepen worden ? Opnieuw pleiten wij er voor om dat te bekijken vanuit het kind zelf. Voor het Kinderrechtencommissariaat gaat zo bijvoorbeeld het belang van de fysieke of geestelijke integriteit van het kind boven het privacyrecht van de ouders.

Mevrouw Sonja Becq : De cruciale vraag gaat er inderdaad om wanneer wel en wanneer niet moet ingegrepen worden. Op de vraag wanneer een pleeggezin en wanneer een instelling, kan blijkbaar nog altijd geen eenduidig antwoord worden gegeven. We hopen dat de wetenschap daarin zal kunnen helpen.

In het gebruikersrecht hebben we het idee van een vertrouwenspersoon gelanceerd. Is dat een denkspoor of maakt dat het kluwen voor het kind alleen nog maar groter ?

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Die vraag is ook binnen de integrale jeugdhulp gesteld in het kader van de trajectbegeleiding. Als het kind wordt geconfronteerd met drie of vier functies, bestaat het risico dat het niet meer weet wie voor wat zal instaan. Minderjarigen zitten juridisch en feitelijk in de meest zwakke positie. In de jeugdhulp pleiten we er dan ook voor dat het recht op trajectbegeleiding zou worden ingeschakeld. Het is wel mogelijk dat de trajectbegeleider een vertrouwensfunctie vervult. Kinderen hebben vooral behoefte aan iemand waarvan ze weten dat die altijd hun kant kiest. Die persoon gaat evenwel geen beslissingen nemen.

Mevrouw Sonja Becq : Er bestaan verschillende diensten voor pleegzorg. Percipieert het kind die als zodanig ? Moeten we de diensten samenvoegen of moeten ze uit elkaar worden gehouden omdat er een aparte knowhow is ?

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Een aparte knowhow betekent niet dat de diensten naast elkaar moeten blijven bestaan. Ik ben er geen voorstander van dat de verschillende soorten plaatsingen naast elkaar blijven bestaan. Voor een kind speelt het in wezen geen rol of het gaat om een vrijwillige plaatsing of om een door de rechter opgelegde plaatsing. Een plaatsing overkomt kinderen meestal. Het gebeurt zelden dat het kind vraagt om een pakket vrijwillige hulpverlening. In de pleegzorg zijn vooral jongere leeftijden vertegenwoordigd. Oudere minderjarigen gaan meer naar instellingen en jongere meer naar pleeggezinnen. In de private pleegzorg is de eindleeftijd zelfs twaalf jaar. Vanuit het perspectief van het kind is een dergelijke regelgeving niet te begrijpen. Waarom kan een vijftienjarige geen behoefte hebben aan een kortstondige private gezinsplaatsing ? Vanuit het Kinderrechtenverdrag kan geen steekhoudende motivering worden gegeven voor een dergelijk onderscheid. Die heeft meer te maken met de historische groei van de sector.

2. Uiteenzetting door de heer Jan Van Rensbergen, veranderingsmanager Vlaamse Gemeenschap en administrateur-generaal OPZ Geel

De heer Jan Van Rensbergen : De psychiatrische zorgverlening vertrekt eveneens vanuit de behoeften en de eigenheid van de patiënt. Het genezingsproces en de ondersteuning naar rehabilitatie staan voorop en de patiënt heeft zo min mogelijk praktische kopzorgen. De door mevrouw Ankie Vandekerckhove geschetste gevoeligheden in de driehoek gast-ouders-pleegouders zijn er uiter-

aard ook in de geestelijke gezondheidszorg en krijgen er omwille van de psychiatrische aandoening nog een extra dimensie bij. Ik spreek over patiënten omdat het gaat om een hospitalisatievorm, wat betekent dat er altijd een diagnose aan voorafgaat. De psychiater heeft vastgesteld dat er een psychiatrische stoornis aanwezig is waardoor er een behandeling moet volgen. Als dat niet het geval is, zijn we niet bevoegd om op te treden.

Het is een zeer goed voorstel van resolutie, dat de voornaamste pijnpunten in kaart brengt. Er wordt een goede situatieschets gemaakt van het versnipperd landschap en van de diversiteit in de pleegzorg. Het is positief dat de pleegzorg als een geheel is benaderd en niet vanuit de verschillende sectoren. Verder is het zeer waardevol dat er tussen welzijn en gezondheidszorg een link wordt gelegd.

Ik onderschrijf de opmerkingen van de Federatie Pleegzorg, die straks naar voren zullen worden gebracht. Ik zal een aantal zaken vanuit mijn eigen ervaring toelichten. Het voorstel richt zich sterk op pleegzorg voor kinderen. Daarnaast is er evenwel ook pleegzorg voor volwassenen in de gehandicaptensector en ook in de psychiatrie. Het is zinvol om ook over de grenzen van de categorie kinderen te kijken en het geheel van de pleegzorgsituaties voor ogen te houden.

Verder onderschrijven we de vraag naar harmonisering van modaliteiten, vergoedingen, vereenvoudiging van de regels en voorschriften, en de vraag naar flexibiliteit. We zijn gestart met het proefproject 'Kinderen' in gezinsverpleging. Sinds september worden kinderen met een psychiatrische aandoening geplaatst in pleeggezinnen. Ook nemen we kinderen uit de bijzondere jeugdzorg met een psychiatrische stoornis over en zorgen we voor de psychotherapeutische behandeling en begeleiding. Als we de modaliteiten van het proefproject proberen af te stemmen op die van de sector, stellen we zeer grote verschillen vast en die zijn niet altijd te rechtvaardigen. Het is dan ook zinvol om te komen tot een grotere harmonisatie.

Ik geef alle steun aan de oproep om tot waardering en erkenning te komen van pleegzorg. In Geel wordt het principe van pleegzorg reeds 700 jaar toegepast. Het is een klein stadje in de Kempen dat door de eeuwen heen pleegzorg ontwikkelde die zichzelf organisch heeft vernieuwd. Geel is atypisch, aangezien er een hoge concentratie van pleeggezinnen is op een kleine oppervlakte, maar tegelijkertijd is het juist omwille hiervan en vanwege de van generatie op generatie doorgegeven ervaring een leerrijk en boeiend systeem. Pleeggezin

zijn in Geel geeft status en wordt door de mensen beschouwd als voorbeeldgedrag, onafhankelijk van vergoedingen. Deze waardering is van onschatbaar belang en zou door de overheid kunnen opgenomen en bekrachtigd worden voor alle vormen van pleegzorg.

Het voorstel van resolutie roept ook op tot een meer geïntegreerde aanpak. Zonder afbreuk te doen aan de klemtonen die het voorstel van resolutie en de Federatie Pleegzorg hebben gelegd, wil ik het geïntegreerd werken belichten en extra benadrukken. Integrale jeugdhulp heeft ook te kampen met moeilijkheden in de pilootprojecten om vanuit verschillende werkvormen modaliteiten te vinden om op meer geïntegreerde wijze samen te werken. Mevrouw Vandekerckhove heeft terecht opgemerkt dat het niet de zorg is van het kind hoe het opgevangen wordt en hoe het aan zijn ondersteuning komt. Er is een dualiteit in het voorstel van resolutie, aangezien men enerzijds het belang beklemtoont om de zorgvorm te erkennen en te waarderen en anderzijds wijst op een meer geïntegreerde werking. De erkenning als aparte zorgvorm mag het geïntegreerd werken niet hinderen. Als voorbeeld kan ik onze projecten in Geel even toelichten, die zich vooral op volwassenen richten, maar op welke basis ook de gezinsverpleging voor kinderen is gestoeld. Wij bieden een hospitalisatievorm die transmuraal is. Het organiseren van gezinsverpleging is voor ons niet mogelijk zonder dat wij de garantie bieden dat residentiële opvang beschikbaar is. 15 procent van de bedden in ons ziekenhuis moet voorbehouden worden voor de ondersteuning van de gezinsverpleging. Indien er een oplossing moet gevonden worden voor een probleem binnen een pleeggezin, kan de patiënt worden opgenomen door de instelling of door opvanggezinnen. Overdag worden van circa 250 patiënten activiteiten, arbeidszorg en opvang georganiseerd op diverse plaatsen en volgens de individuele behoefte en situatie van elke patiënt.

Er is een bloeiende vrijetijdswerking die geïntegreerd is in de plaatselijke samenleving. Dit alles wordt integraal geregeld vanuit één organisatie. De patiënt heeft één aanspreekpunt, namelijk een verpleegkundige of opvoeder die de link vormt tussen de patiënt, het pleeggezin en de organisatie. De pleeggezinnen zelf kunnen zich toeleggen op de patiënt, zonder bijkomende last, aangezien de organisatie hiervoor instaat. Zo denk ik bijvoorbeeld aan de relatie met bewindvoerders en het geheel van de medische zorgen. Geïntegreerd werken vergt een doorgedreven praktische en dagdagelijkse integratie van diverse zorgvormen. Het is m.i. van belang om bij de verdere harmonisering en re-

gelgeving inzake pleegzorg, voldoende flexibiliteit in te bouwen om integrale hulpverlening mogelijk te maken en zelfs te stimuleren.

De maximale responsabilisering van de ondersteuning is eveneens een aandachtspunt. De organisaties die instaan voor ondersteuning moeten hiervoor wel voldoende middelen krijgen. In ons geval is de financiering een tweeledige forfaitaire vergoeding.

Het eerste deel is een vergoeding voor de organisatie om de ondersteuning en psychotherapeutische begeleiding te kunnen realiseren. De vergoeding schiet ook voor ons tekort, maar wij moeten ons hiervoor tot de federale overheid richten. Het tweede deel omvat een forfaitaire vergoeding voor de pleeggezinnen, die bestaat uit een basisbedrag, met een bijkomend variabel bedrag dat gebaseerd is op de fysieke en psychische toestand van de patiënt en op het comfort dat aangeboden wordt in het pleeggezin.

De wijze waarop deze vergoeding voor de pleeggezinnen is samengesteld, is o.i. verouderd. Wij zouden dit willen actualiseren naar het toekennen van een basisbedrag dat bestemd is voor kost en inwoning, naast een variabel bedrag dat de relatie legt met de reële zorgwaarde. Het lijkt ons aangewezen dat een dergelijke oefening – het actualiseren van het stelsel van vergoedingen – een breder draagvlak krijgt en het geheel van de pleegzorg omvat. Dit komt de transparantie ten goede en het kan een goede basis vormen voor het objectiveren van verschillen.

De heer Van Rensbergen besluit dat het OPZ het voorstel van resolutie volledig kan ondersteunen. Hij pleit ervoor alle vormen van pleegzorg te beschouwen, voor kinderen en volwassenen en voor situaties in de sector welzijn zowel als in de sector volksgezondheid. Hij pleit er tevens voor om stimuleren in te bouwen voor de faciliteiten voor integrale hulpverlening. Momenteel ligt de klemtoon enkel op kinderen.

Mevrouw Sonja Becq : Hoe beschouwt u de driehoek tussen de pleegouders, de betrokkene en de natuurlijke ouders ? Wordt deze link misschien minder belicht omdat u vooral werkt met volwassenen ?

Mevrouw Veerle Declercq : Zijn de pleegouders die psychisch zieke kinderen opvangen gespecialiseerd in deze taak ? Krijgen zij een speciale opleiding ?

De heer Jan Van Rensbergen : Ik ben niet verder ingegaan op de driehoek tussen pleegouders, natuurlijke ouders en het kind dat wordt opgenomen. Sinds september zijn wij gestart met het opnemen van kinderen in gezinsverpleging, maar we hebben tot nu toe enkel ervaring met volwassenen. De driehoek is relevant, maar alle elementen zijn door de vorige spreker reeds aangehaald. Wij kijken vooral naar de psychiatrische invalshoek en redeneren dat alles beter is dan de opname in een ziekenhuis. Wij hebben niet geprobeerd de gezinsverpleging voor onze volwassen patiënten over te nemen voor kinderen. De volwassenenzorg telt vooral een chronische populatie, waarbij de patiënten lang opgenomen blijven. Het pilootproject met kinderen in gezinsverpleging verschuift naar de acute fase van behandeling, zodat wij er niet van uitgaan dat zij voor lange termijn worden opgenomen. Onze meerwaarde is dat we psychotherapeutische ondersteuning geven in de warme en kindvriendelijke context van een gezin en hierdoor vermijden dat het kind wordt opgenomen in een residentiële omgeving. Dit project is dan ook niet concurrerend met de huidige pleegzorg, maar wel met de hospitalisatie. Het is niet eenvoudig voor ouders om toe te geven of in te zien dat er een probleem is dat men zelf niet aan kan. Vooraleer men aanklopt bij een psychiater is het probleem meestal reeds in een vergevorderd stadium. Het plaatsen van het kind in een ander gezin is dan ook erg complex.

Het gaat niet om professionelen, hoewel ze wel ondersteund worden door psychiaters en sociaal-psychiatrisch verpleegkundigen. Het is niet de bedoeling om semi-professionele of professionele pleegzorg te organiseren, maar wel om het kind rust te gunnen in een normale gezinssituatie. Een behandeling gedurende 24 uren is niet mogelijk. Een opvang in een psychisch gezond gezin is echter wel een belangrijk en wezenlijk onderdeel van een therapeutisch programma.

3. Uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, sectorcoördinator bijzondere jeugdbijstand en gezinsondersteuning en sectorcoördinator kinderopvang bij het Vlaams Welzijnsverbond voor Pleegzorg

De heer Jan Bosmans : Het getuigt niet alleen van een goede planning om tijdens de week van de pleegzorg een hoorzitting over een voorstel van resolutie betreffende de pleegzorg in Vlaanderen te organiseren. De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen van het Vlaams Parlement geeft met het voorstel van resolutie ook uitdrukking aan de waarde die de pleegzorg in de hui-

dige samenleving heeft. In de toelichting van het voorstel van resolutie wordt bij zowat alle aspecten stilgestaan. Pleegzorg is omvangrijk, staat voor een warme menselijke betrokkenheid en is zeer verscheiden.

Tegelijk maakt deze Commissie zich zorgen over de toekomst van die pleegzorg. Hoe harmonie en transparantie brengen in deze diversiteit? Hoe kan de pleegzorg aansluiting blijven vinden bij de perspectieven van alle betrokkenen, kind, ouders, pleegouders, pleeggezinnendienst? Kan er een afstemming komen tussen de Vlaamse en de federale overheid? Is pleegzorg voldoende bekend en zullen er in de toekomst genoeg pleegouders blijven? Voldoende redenen om een balans op te maken en bij de Vlaamse en federale regering aandacht te vragen voor een modernisering van de aanpak en de regelgeving. Bij het Vlaams Welzijnsverbond zijn organisaties voor pleegzorg uit alle sectoren, Bijzondere Jeugdbijstand, het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap en Kind&Gezin aangesloten. Als koepel en als werkgeversorganisatie hebben we een brede kijk op deze welzijnsbevorderende sectoren. Zo treedt er in de pleegzorg een unieke mix op van professionele inzet (hulpverleners, organisaties) en vrijwillige medewerkers. We beseffen de onschatbare waarde van deze kruising.

We kunnen de voorbereiding, toelichting en inhoud van dit voorstel van resolutie alleen maar appreciëren. We onderschrijven het voorstel en hopen dat de Vlaamse én de federale regering er uitvoering aan geven. We scharen ons ook aan de zijde van de Federatie Pleegzorg, die tal van bedenkingen en verzuchtingen uit. Onze bijdrage wil complementair inzoomen op enkele intersectorale aspecten en enkele concrete aanvullingen en voorstellen formuleren. We weten dat we hierbij onvolledig zullen zijn, maar ongetwijfeld zullen de meer sectorale aangelegenheden vandaag nog uitvoerig aan bod komen. De toelichting bij de motie besteedt terecht veel aandacht aan de evoluties die de pleegzorg de voorbije decennia heeft doorgemaakt. In zekere zin volgt en weerspiegelt deze evolutie de veranderingen die gezinnen in Vlaanderen ondergaan. We zijn ervan overtuigd dat de impact die deze (r)evolutie op de volledige samenleving heeft, onvoldoende beseft wordt.

De diversiteit van gezins- en thuissituaties, de toename van éénouder- en éénhuishoudengezinnen, de toegenomen economische druk op het gezin, de incompatibiliteit tussen gezin en arbeid, de behoefte aan sociaal-pedagogische ondersteuning: dit en nog veel meer draagt bij tot een totaal ander en ge-

differentieerd beeld van de pleegzorg. De verscheidenheid aan vormen van pleegzorg geeft uitdrukking aan deze gewijzigde realiteit.

Er is meer aan de hand. Ook de hulpvragen van pleegkind en zijn/haar ouders wijzigden ingrijpend. En het perspectief van de pleegouders is ongetwijfeld anders geworden. Elke pleegsituatie zal de toets van vier, soms moeilijk verzoenbare, invalshoeken moeten doorstaan: kind, ouders, pleegouders, pleeggezinnendienst. Pleegzorg, zoals hulpverlening moet hierbij resoluut kiezen voor een vraaggerichte aanpak.

Voor de omschrijving van het begrip 'vraaggerichte dienst- en hulpverlening' vertrekken we vanuit de definitie van een onderzoekster van het Nederlandse Nationaal Instituut voor Zorg en Welzijn. Zij omschrijft vraaggerichte dienstverlening of zorg in samenspel aan de hand van zes kenmerken. Leefwereld, specifieke behoeften en doelstellingen van cliënten zijn het uitgangspunt voor de dienstverlening. Behoeften worden niet door de dienstverleners 'bedacht', maar worden door de cliënten zelf geformuleerd. Eventueel biedt een dienstverlener daarbij steun of stelt goede vragen. De cliënt en dienstverlener maken keuzes zo veel mogelijk samen en doen dit in open overleg. Er is sprake van gelijkwaardige communicatie. Conflicten worden op een voor beiden bevredigende manier, vaak in onderling overleg en zonder dwang, opgelost. De dienstverlener werkt op een manier waar hij achter kan staan, rekening houdend met de organisatie waarin hij werkt en de eigen achtergrond, deskundigheid en persoonlijke opvattingen. De cliënt neemt de eigen verantwoordelijkheid voor alle belangrijke beslissingen over de dienstverlening die hij krijgt.

In de literatuur wordt naast vraaggerichte dienstverlening ook gebruik gemaakt van de term vraaggestuurde dienstverlening. We geven de voorkeur aan vraaggerichte dienstverlening. De term vraaggestuurd zou immers kunnen geïnterpreteerd worden als zou de dienstverlener zich vrijwel geheel moeten conformeren aan de wensen en meningen van de cliënt. In een dergelijke benadering wordt de dienstverlener gereduceerd tot de uitvoerder van opdrachten. In onze visie willen we zowel de rol van de cliënt als de rol van de dienstverlener benadrukken en erkennen. Vraaggerichte pleegzorg zal er vanuit deze visie zeker niet gemakkelijker op worden. Het wordt meer en meer zorg op maat, met aandacht voor de ganse context van het pleegkind of gast en de ouders ervan, flexibel en met intense, dikwijls intersectorale samenwerkingsverbanden.

Tal van besluiten in de resolutietekst hebben betrekking op deze vraaggerichtheid en vertrekken vanuit het kind, de afsprakennota, wederzijds respect, differentiatie en nieuwe vormen, in overleg. Er zal evenwel nog een hele weg in feite en in rechte, moeten afgelegd worden om de positie van kind, ouders en pleegouders te versterken.

Terecht krijgt pleegzorg een volwaardige en geïntegreerde plaats in het hulpverleningsaanbod, zodat, in het licht van een integrale jeugdhulpverlening, verschillende vormen op elkaar aansluiten en gecombineerd kunnen worden. De meer dan twintig typemodules die de pleegzorg, samen met de bijzondere jeugdbijstand, het VFSIPH, Kind&Gezin, in het kader van het moduleringsproces uitwerken, vormen een goede basis voor deze geïntegreerde plaats. Combinaties zijn evenwel om tal van redenen nu niet mogelijk. De behoefte eraan is nochtans zeer groot en is de dagelijkse realiteit.

We willen er wel op wijzen dat pleegzorg uiteraard niet alleen zorg voor minderjarigen is. Ook pleegzorg voor meerderjarige gehandicapten en de pleegzorg buiten de bijzondere jeugdzorg, namelijk de gezinsondersteunende pleegzorg en therapeutische pleegzorg, worden immers gevat door het voorstel van resolutie. In die zin kunnen de toelichting bij het voorstel van resolutie en de verwijzing naar de van toepassing zijnde regelgeving trouwens best wat meer aandacht besteden aan deze vormen van pleegzorg.

De zesde vraag aan de Vlaamse regering stelt de verruiming voor van de mogelijkheden om vrij toegankelijke, private plaatsingen te organiseren. Graag plaatsen we hierbij een kanttekening. Ongetwijfeld worden hiermee de diensten voor private gezinsplaatsing bedoeld. In 1985 startte het NWK het experiment van de private gezinsplaatsing. Tot nogtoe werd voor deze 4 projecten meermaals, op basis van een positieve evaluatie, naar een toekomstperspectief gezocht. Kind&Gezin heeft de waarde van deze private gezinsplaatsing steeds erkend en heeft de intentie om tot een structurele oplossing te komen. Vanuit de ontwikkelingen op het vlak van de opvoedings- en gezinsondersteuning kregen deze diensten onlangs een opgewaardeerde positie. Het zou mooi zijn indien Kind&Gezin, voor er van verruiming sprake kan zijn, de huidige vier diensten, mits toekenning van de gevraagde bijkredieten, vanaf volgend jaar eindelijk een structurele erkenning en subsidiëring kan verlenen als diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg.

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen deelt de zorg die ook in het werkveld leeft : hoe pleegouders blijven vinden ? Om een grote groep mensen als mogelijke pleegouder aan te spreken moet juiste informatie en beeldvorming over de pleegzorg het uitgangspunt zijn. Pleegzorg is zeker bekend, maar is het maatschappelijke beeld wel mee geëvolueerd met de flexibiliteit en differentiatie ? Weten we wel hoe kinderen, ouders en mogelijke pleegouders naar pleegzorg kijken ? We menen dat het imago van pleegzorg, zoals dat van de jeugdzorg overigens, bij het publiek niet alleen moet gedifferentieerd worden, maar vooral een positieve maatschappelijke waardering en bekendmaking verdient. De voorbije jaren, en ook in de aanloop van dit voorstel van resolutie, werd er heel wat wetenschappelijk onderzoek gedaan en overleg gepleegd. Tal van initiatieven zagen het daglicht en werkgroepen gingen aan de slag. Zo was er ook in het Vlaams Parlement een werkdag over de pleegzorg. Sommige onderzoekers komen vandaag nog aan bod.

Om tot meer harmonisatie, afstemming en transparantie te komen, dringen een systematische ordening van onderzoeksgegevens en het ontwikkelen van eenduidige definities en een begrippenkader zich zeker op. Tal van doelen die het voorstel van resolutie zich stelt, vergen een geactualiseerde beschrijving, analyse en conceptontwikkeling. Helaas ontbreekt dit. Ook het hoofdzakelijk juridische overleg met de federale regering over de rechtspositie van alle betrokkenen, juridische knelpunten, kinderbijslag, sociale zekerheid, enzovoort is pas mogelijk op basis van een gedegen juridisch werkstuk. Naast de knelpunten moeten hierbij zeker voorstellen van juridische oplossing geformuleerd worden. Van dit alles zal dringend werk moeten gemaakt worden.

Wij vragen tevens aandacht voor de financiële implicaties van de toegenomen maatschappelijke opdracht die de pleegzorg dagelijks waarmaakt. De actie voor bijkomende werkingsmiddelen in de bijzondere jeugdzorg is hier ook van toepassing. Zoals u wellicht weet vragen we, ook voor de pleeggezinnendiensten in de bijzondere jeugdzorg, een verhoging van het werkingsbudget van 2 euro per dag en per kind. De verhoging van de begeleidingsopdracht, de overkill aan administratieve opvolging en regelgeving, de toegenomen communicatie en gegevensverwerking, de verloren gegane indexaanpassingen, enzovoort. Ook hiervan bleef de pleegzorg niet gespaard. Samen met een dereguleringsbeweging en een dagvergoeding voor pleegouders kunnen we zo op termijn bijdragen tot een kostendekkende financiering.

Tot slot vragen we ons af hoe deze waardevolle resolutie uitvoering zal krijgen. Een hele klus voor de (volgende) Vlaamse en (huidige) federale regering ! We stellen voor om een vraag op te nemen die voorziet in een Task Force (misschien beter een Foster Force genoemd) voor de pleegzorg. De minister bevoegd voor Welzijn zou voor de uitvoering van dit voorstel van resolutie belast kunnen worden met het formeel oprichten van een ad hoc werkgroep die de volgende jaren systematisch werkt aan deze besluiten. In deze werkgroep kunnen alle betrokken actoren (pleegkinderen/gasten, ouders, pleegouders, administraties, organisaties, koepels, onderzoekers, federatie, enzovoort) in onderlinge dialoog en overleg als evenwaardige partners werken aan de uitbouw van een vraaggerichte pleegzorg. Op deze wijze kunnen alle aspecten en werkpunten op gecoördineerde wijze en in een omschreven tijdsbestek aan bod komen. Ook de link met de integrale jeugdhulpverlening en juridische uitvoering kan hier verzekerd worden. Ik mag u alvast de medewerking van het Vlaams Welzijnsverbond verzekeren.

Mevrouw Sonja Becq : De bijdrage was zeer helder. Ik heb een vraag over de private gezinsplaatsingsdiensten, waarvoor u, nog vóór u het over integratie hebt, heel specifiek een structurele erkenning vraagt. Ik wil uw standpunt terzake nog eens heel specifiek horen.

Mevrouw Veerle Declercq : Een structurele erkenning van de private plaatsen is zeker nodig, maar in de eerste plaats zou ik toch pleiten voor een uitbreiding ervan.

U dringt aan op vraaggerichte zorg, maar mijns inziens wordt die in pleegzorg reeds zeer sterk toegepast, en is dat nu reeds een van de hoofdopties. Kunt u uw vraag verduidelijken ?

Het nu al uitwerken van juridische systemen is eigenlijk zinloos : dit moet immers eerst nog besproken worden tijdens de hoorzitting, en dan zien we wel verder. De voorstellen zijn wel interessant, maar in een resolutie zelf reeds zaken volledig uitwerken is nu eenmaal niet de gang van zaken. Dit is overigens federale materie : wij kunnen wel aanbevelingen doen, maar wij hebben geen enkele bevoegdheid om echt iets te ondernemen.

De heer Jan Bosmans : Het voorstel van resolutie spreekt inderdaad van verruiming van de private diensten. Daar staan wij zeker achter, maar toch vinden wij reguliere erkenning en subsidiëring primordiaal. Wij werken nog steeds met projectgelden en bij wijze van experiment. Reeds sinds 1985 vra-

gen wij die erkenning, en ze is er nog steeds niet. Natuurlijk vergen verruimen en structureel erkennen een bijkrediet ter realisatie. Maar wat wij nu vragen, is enkel dat de reeds bestaande diensten hun erkenning zouden krijgen.

Wij lanceren de term vraaggerichte pleegzorg precies om aan te duiden dat vandaag een totaal andere vraagstelling tot stand komt in de pleegzorg. Het kiezen voor een echte vraaggerichte aanpak zou wellicht heel wat nieuwe mogelijkheden geven. De huidige pleegzorg werkt uiteraard reeds vraaggericht, maar het zou alleszins de moeite lonen om daarop de toekomst en de verdere uitbouw van de pleegzorg te enten.

Het voorstel om een werkgroep op te richten moet inderdaad niet in het voorstel van resolutie geregeld worden, maar we spiegelen ons een beetje aan de motie van aanbeveling inzake de bijzondere jeugdzorg, waar ook de oprichting van een ad hoc werkgroep gevraagd werd. Die zou het mogelijk maken vanuit deze bijzonder waardevolle tekst de weg naar implementatie gedurende de volgende jaren af te leggen.

Mevrouw Veerle Declercq : Ik denk dat de tijd van werkgroepen en onderzoeken voorbij is. Nu moet gehandeld worden.

Mevrouw Sonja Becq : Misschien kunnen we het formuleren als het voorzien van een stappenplan voor de uitvoering ?

4. Uiteenzetting door de heer Marcel De Beukeleer, algemeen secretaris van de VZW Raad van Ouders van de Jeugdhulp

De heer Marcel De Beukeleer : Een opmerking vooraf. Wij gebruiken nooit een adjectief om de ouders aan te duiden. Een kind heeft namelijk maar één paar ouders en daarom vinden we een adjectief overbodig.

We volgen dit voorstel van resolutie reeds van bij zijn ontstaan. Op de werkdag "Pleegzorg : samen werken aan een warm onthaal" die op 14 juni 2002 plaatsvond in het Vlaams Parlement, was ik namelijk ook rapporteur in de werkgroep 'Flexibilisering van de pleegzorg'. Pleegzorg is volgens ons een zeer goede vorm van jeugdzorg, vooral voor jonge kinderen. De flexibiliteit en het feit dat pleegouders er niets willen aan verdienen, bekoren de plaatsende ouders.

We zijn het grotendeels eens met nagenoeg alle punten van het voorstel van resolutie. Toch vragen we ons af of er in dit voorstel niet nog meer mogelijkheden worden gecreëerd voor opvang buitenshuis. Zou het niet beter zijn na te denken over de manieren waarop een buitenhuisplaatsing kan worden voorkomen? Het valt ons ook op dat het internationale Kinderrechtenverdrag door alle partijen gebruikt wordt en dat iedereen er zijn gelijk in vindt.

Wij zouden de tekst enigszins anders formuleren. We zouden schrijven: het Vlaams Parlement neemt zich voor om een debat te openen over de gronden die ouder- of gezinshulp legitimeren om een uithuisplaatsing van hun kinderen te voorkomen. Er moet een objectivering komen van leef- en opvoedingssituaties die dermate problematisch zijn dat ouders of gezinnen het recht op aangepaste hulp kunnen afdwingen. Wij zeggen eigenlijk hetzelfde als het voorstel van resolutie, maar we leggen meer nadruk op de preventie.

In de rondgedeelde tekst geven we het perspectief weer van de organisatie die we aan het opbouwen zijn rond de integrale jeugdzorg. In dit totaalplan dat we het "masterplan ideale jeugdzorg" noemen, formuleren we onze visie op verschillende aspecten van de jeugdzorg. De plaats van de pleegzorg in het geheel is terug te vinden in het organogram.

De federatie voor de pleegzorg weet dat we wat moeite hadden met de benaming pleegzorg. Wij menen dat de term pleegzorg wel een adjectief nodig heeft. Met deze term verwijzen we naar de klassieke pleegzorg, de pleegzorg die een langdurig perspectief biedt aan jongeren vanaf twaalf jaar. Dat zien we los van alle andere vormen van pleegzorg, die we situeren binnen een lokale situatie. Met de term lokaal bedoelen we dat het zich liefst binnen één politiekezone dient af te spelen. Zo kan een aantal andere problemen omzeild worden, zoals het probleem tussen grote en kleine gemeenten, de verdeling van grote steden in wijken en de noodzaak van een permanentie voor crisishulp. Dat past dus in een ruimere visie op de jeugdzorg.

Met uitzondering van de klassieke pleegzorg voor jongeren vanaf twaalf jaar is de pleegzorg voor ons dus een lokale of zonale aangelegenheid. Pleegzorg is thans versnipperd over de verschillende jeugdhulpsectoren. De initiatiefnemers van het voorstel van resolutie streven naar een eenvormige regelgeving. Daarvoor zijn verschillende oplossingen mogelijk. Wanneer het gaat om kinderen beneden de twaalf jaar, lijkt dit te passen binnen de opdracht van Kind&Gezin. Wij verkiezen dat alle pleegzorg,

ook die voor kinderen met een handicap, onder die koepel zou geplaatst worden. Dat betekent niet dat samenwerking met andere sectoren onmogelijk wordt. Anderzijds sluiten we niet uit – al is dat niet onze opdracht – dat in een verdere toekomst een specifieke jeugdzorgsector wordt gecreëerd. Als ik goed geluisterd heb, is dat ook een stille wens van de federatie Pleegzorg.

Een oud zeer is de wet op het bevolkingsregister en de regeling inzake de kinderbijslag, eveneens federale materies. Als een kind in een pleeggezin terecht komt, wordt het daar gedomicilieerd en verliest het zijn plaats in het eigen gezin. Dit heeft verstrekkende juridische en emotionele gevolgen voor de ouders en voor de kinderen, ook voor de kinderen die nog thuis wonen. Wij menen dat de domiciliëring en de regeling van de kinderbijslag bij de ouders zouden moeten blijven, of tenminste bij één van de ouders als ze gescheiden leven. Dat is ook de oorspronkelijke bedoeling van de kinderbijslag. De moeder is de begunstigde van de kinderbijslag op basis van het feit dat de vader door zijn werk een recht geschapen heeft. Aan de kinderbijslagregeling koppelen we geen andere rechten.

We denken wel dat een derde die het kind opvoedt in plaats van de ouders, aan deze situatie niet alleen plichten, zoals de burgerlijke aansprakelijkheid, maar ook rechten kan ontnemen. De rechtspositie van de pleegouders, van de ouders en van de pleegkinderen is volgens ons een belangrijke kwestie. In het burgerlijk recht is er geen enkele juridische band tussen de pleegouders en het pleegkind en we willen deze situatie behouden. Wij menen dat pleegouders een onderdeel zijn van de jeugdzorg. Het verschil zit in de opsplitsing tussen de organisator van de jeugdzorg, namelijk de diensten voor pleegzorg, en de uitvoerders ervan, namelijk de pleegouders, en de onduidelijke band die ze met elkaar hebben.

We hebben ons zelfs afgevraagd of de pleegouders, die werken onder toezicht en gezag van een dienst voor pleegzorg, geen werknemers zijn en bijgevolg recht hebben op een sociale bescherming. Misschien gaat dat iets te ver. We hebben hierover het advies gevraagd van professor Blanpain, maar deze heeft hierop nog niet gereageerd. In elk geval zouden we voor de pleegouders wel een arbeidsovereenkomst met fictief loon kunnen bedenken, zoals zelfstandigen doen die zich inschrijven als werknemer in hun eigen BVBA en die twee keer socialezekerheidsbijdragen betalen, één keer als werkgever en één keer als werknemer. Misschien is dat een mogelijke oplossing voor de impasse. We vinden het wel belangrijk dat de pleegouders een sta-

tuut hebben en liefst geen halfslachtig statuut of nepstatuut.

Voor ons is het ondenkbaar dat pleegouders zich tot hun werkgever richten om dezelfde voordelen te verkrijgen als werknemers met wettelijke kinderen. Zo vervaagt immers de grens tussen pleegzorg en adoptie en komt er een gelijkschakeling van het pleegkind en het wettelijke kind. Over de relatie tussen pleegouders en fiscus zijn wij dezelfde mening toegedaan.

Zelfs als de kinderbijslag bij de moeder blijft, zitten we nog altijd met de vraag voor wie de onkosten zijn. Momenteel zijn er verschillende regelingen, afhankelijk van de erkenning van de pleegdienst. De persoonsgebonden kosten van pleegzorg moeten gedragen worden door de ouders mits de pleegplaatsing geen verarming van de ouders betekent. Vooraf moet nagegaan worden of de ouders de factuur wel kunnen betalen. Is dat niet het geval, dan zijn sociale maatregelen nodig. Hierbij denken wij aan een OCMW-subsidie. Nu is er een onrechtvaardige forfaitaire regeling : ongeacht het inkomen betalen de ouders 2/3 van het kindergeld.

Als een kind niet bij zijn ouders woont, verliezen de ouders bepaalde rechten. Hoe kan men rechten die men niet meer heeft, verdelen ?

Wanneer men het heeft over de rechtspositie van de ouders van de jeugdzorg, verwijst men in de eerste plaats naar het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Artikel 5 verplicht de staat tot respect voor de rechten en de verantwoordelijkheden van ouders en de ruimere familie om het kind leiding te geven overeenkomstig zijn groeiende capaciteiten. In artikel 8 staat de verplichting van de staat om de basale aspecten van de identiteit van het kind te beschermen en, zo nodig, te herstellen. Artikel 9 heeft het over het recht van het kind om met zijn ouders samen te leven, tenzij geoordeeld wordt in overeenstemming met de toepasselijke procedures dat dit onverenigbaar is met zijn belang en over het recht om contact te onderhouden met beide ouders, wanneer het kind gescheiden leeft van één van beide ouders. Artikel 18 stelt het principe in dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kinderen, en dat de staat hen bij deze taak dient te steunen. Artikel 20 voorziet in de plicht van de staat om kinderen die niet in hun gezinsmilieu kunnen leven bijzondere bescherming te bieden, en om ervoor te zorgen dat voor hen een beroep kan gedaan worden op gepaste alternatieve gezinsopvang of op plaatsing in een instelling. Daarbij dient rekening te worden gehou-

den met de culturele achtergrond van het kind. En artikel 25 zegt dat het kind, dat ter verzorging, bescherming of behandeling door de staat geplaatst is, op een regelmatige evaluatie van alle aspecten ervan recht heeft. Artikel 27 bepaalt het recht van kinderen om een passende levensstandaard te genieten, de primaire verantwoordelijkheid van de ouders hiervoor, en de plicht van de staat om ervoor te zorgen dat deze verantwoordelijkheid kan genomen worden en ook genomen wordt, zo nodig door het innemen van onderhoudsgeld.

Het IVRK geeft de ouders uitgebreide verantwoordelijkheden en legt de staat de verplichting op hen daarbij te helpen en te ondersteunen, indien nodig.

Artikel 372 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek bepaalt dat een kind onder het gezag van zijn ouders blijft tot aan zijn meerderjarigheid of zijn ontvoeging. Jeugdzorg is bijgevolg een ouderrecht. Ouders hebben, zelfs als ze gescheiden leven, samen het volledige beslissingsrecht. Ouders blijven altijd verantwoordelijk om te beslissen welke maatregelen in het belang van hun kind nodig zijn. De overheid heeft de plicht om de gepaste jeugdzorg aan te bieden indien de ouders erom verzoeken. Ouders zijn de opdrachtgevers. De overheid is de uitvoerder.

Als de overheid diensten erkent om pleegzorg te organiseren, moet zij daarvoor ook voldoende middelen uittrekken. Wij horen vaak dat die diensten er niet in slagen hun taak naar behoren uit te voeren vanwege een gebrek aan middelen. Ouders van hun kant zijn verplicht om naar eigen draagkracht en vermogen bij te dragen in de persoonsgebonden onkosten. Wij pleiten daarom voor een forfaitaire tarifiering waarbij rekening wordt gehouden met de kosten die een uithuisplaatsing veroorzaakt en met de kosten die de ouders moeten doen om bezoeken en een reïntegratie mogelijk te maken.

Ten aanzien van een jeugdzorgverlener, zoals pleegouders, hebben ouders een dubbele relatie. Enerzijds is er de onrechtstreekse relatie opdrachtgever-uitvoerder en anderzijds is er het verbond waarin ouders en jeugdzorgverleners de opvoeding van het kind tijdelijk gezamenlijk uitvoeren. Voor beide relaties zijn er afspraken nodig.

Voor de relatie opdrachtgever-uitvoerder zijn wij voorstander van een jeugdzorgconventie waarin de overheid, eventueel na onderzoek en evaluatie, de gepaste zorgverlening aanbiedt en waarin de ouders de voorwaarden ervan aanvaarden.

Voor het verbond zijn wij voorstander van een rechtstreekse dialoog, die eventueel kan ondersteund worden langs de kant van de pleegouders door de dienst voor pleegzorg en langs de kant van de ouders door een ondersteuningscentrum voor ouders van de jeugdzorg.

Ten slotte is het niet onbelangrijk dat ouders van de pleegzorg zich kunnen verenigen zoals ook pleegouders dat gedaan hebben. Terwijl het gemeengoed is dat de diensten voor pleegzorg de pleegouders met elkaar in contact brengen, behandelen dezelfde diensten de adressen van de ouders alsof het staatsgeheimen zijn. De VZW Raad van Ouders van de Jeugdhulp (ROJ) eist dat de adressen van de ouders van de pleegzorg aan haar medegedeeld worden, zodat ook de ouders de kans krijgen om zich te verenigen. Uiteraard geeft de VZW ROJ de garantie dat de adressen correct en rekening houdend met de wet op de privacy zullen behandeld worden.

De positie van het pleegkind zit vervat in de rechten van de minderjarige gebruikers van de welzijnsvoorzieningen. Voor kinderen jonger dan 12 jaar moet het onweerlegbaar vermoeden ingevoerd worden dat ze over onvoldoende oordeelsvermogen beschikken, zelfs als de ouders dat zouden willen. Vanaf 12 jaar beschikt een kind wel over voldoende oordeelsvermogen als dat door de ouders zo ervaren wordt. Als de ouders daar moeilijk over doen, moet een oplossing gezocht worden zodat een kind zijn rechten met de hulp van een vertrouwenspersoon autonoom kan uitoefenen.

De wetgeving op de pleegzorg bepaalt dat een kind jonger dan 12 jaar geplaatst wordt tot hij of zij 13 is. Wij zouden de rollen liever omdraaien : voor kinderen jonger dan 12 jaar zouden wij een maximumtermijn van 1 jaar invoeren. Vanaf 12 jaar voorzien wij in de mogelijkheid van een langdurige pleegzorg-plaatsing. Vanaf 12 jaar moeten zowel de minderjarige als de ouders inspraak hebben. Dat heeft te maken met de leeftijd van het kind en de opvoedkundige evolutie. Jongeren boven de 12 jaar mogen niet vaak verplaatst worden.

We missen in het voorstel van resolutie een punt over het klachtenrecht van de minderjarige. Meer nog dan in tehuizen is de bescherming van het pleegkind uitermate belangrijk. In een pleeggezin is er bijvoorbeeld geen huishoudelijk reglement, geen klachtencommissie, enzovoort. Een vertrouwenspersoon binnen de organisatie aanstellen is praktisch ook niet mogelijk. Een pleegkind zal niet gemakkelijk bij zijn ouders klagen over zijn pleegouders, deels vanwege het loyaliteitsdilemma, deels

omdat het al te emotionele reacties van zijn ouders wil vermijden. Vertrouwensleraars en CLB's richten zich bij een klacht van een leerling in de eerste plaats naar de pleegouders ; zij hebben nog niet de reflex om eerst met de ouders te spreken alhoewel dit wettelijk voorgeschreven is. Het pleegkind dat een klacht heeft, zit gevangen in een vicieuze cirkel. Daarvoor moet een uitweg gezocht worden.

Morgen zal op de ouderdag van pleegzorg blijken dat pleegzorg en de andere jeugdzorgsectoren veel te weinig aan moderne communicatie doen en dat hun algemene informatie amper de bevolking bereikt. En onbekend maakt onbemind.

De Raad van Ouders van de Jeugdhulp is ervan overtuigd dat pleegzorg, vooral voor jonge kinderen, veel troeven heeft ten aanzien van tehuizen of internaten. Ouders zijn echter bang dat hun kind zich aan zijn pleegouders zal hechten en dat ze de liefde van hun kind zullen moeten delen. Wij weten dat deze vrees ongegrond is en we doen er alles aan om ouders ervan te overtuigen. Ouders die lid zijn van onze organisatie zijn misschien wel de beste ambassadeurs van de pleegzorg omdat zij andere ouders overtuigen dat de pleegzorg een betrouwbare en weinig ingrijpende vorm van jeugdzorg is die bovendien maatwerk geeft.

Wij zullen ons best doen om pleegzorg te blijven promoten en daarom steunen wij dit voorstel van resolutie.

Maar ook bij ons ontbreekt het aan middelen en mogelijkheden om de ouders van de pleegzorg te verenigen, zodat wij ook hier in deze commissie een oproep doen om ons ondersteuningscentrum zo snel mogelijk een erkennings- en subsidiëerings-decreet te bezorgen.

Mevrouw Veerle Declercq : Ik ben het niet altijd eens met uw visie, maar beschouw uw tekst als een interessante bron. U vraagt naar een voorstel van resolutie ter voorkoming van plaatsing. Ik ben echter de mening toegedaan dat pleegzorg ook preventief werkt.

U zegt dat kinderbijslag toebehoort aan de vader of de moeder. Ik ben er nog altijd stellig van overtuigd dat kinderbijslag rechtstreeks ten goede van het kind dient te komen.

De heer Marcel De Beukeleer : Het zou inderdaad zo zijn. Maar de oorspronkelijke bedoeling van kinderbijslag was dat een werkende vader recht heeft op een kinderbijslag voor de moeder van zijn kinderen. Daar is later een en ander aan veran-

derd, zoals het Fonds voor Bijzondere Jeugdbijstand.

De onderhoudsverplichting moet getoetst worden aan de financiële situatie van het gezin, waarvan de kinderbijslag een belangrijk deel is.

Mevrouw Sonja Becq : Ondervindt uw sector voldoende steun van de diensten voor pleegzorg ? Of zijn het andere instanties die daar hun verantwoordelijkheid moeten nemen ?

De heer Marcel De Beukeleer : Wij zien het kader inderdaad breder. Tussen kinderopvang en jeugdhulp bestaat een heel gamma aan werkvormen, waarbinnen de pleegzorg een belangrijke preventieve rol te vervullen heeft. De uitgebreide terminologie maakt het er niet makkelijker op. Er is sprake van kortdurende opvang, inloopgezinnen, wijkouders en interimpleegouders voor gevallen waarin thuisbijstand aan gezinnen geen volledige oplossing biedt. Maar is een steungezin een vorm van pleegzorg ? Dat is soms moeilijk te zeggen.

Wat de steun door de diensten voor pleegzorg betreft, lopen de meningen uiteen. Sommige diensten vinden dat zij alleen pleegouders moeten ondersteunen, terwijl andere voor zichzelf een intermediaire rol zien tussen ouders en pleegouders. Beide zijn verdedigbaar al hangen wij eerder het eerste standpunt aan.

Ik wijs erop dat de pleegzorg meestal wel goed loopt. Het is ook de taak van de diensten voor pleegzorg om daarover positief te communiceren.

Mevrouw Veerle Declercq : De pers vraagt inderdaad om sensationeel en negatief nieuws. De Vlaamse overheid zou een rol kunnen spelen in de positievere beeldvorming.

5. Uiteenzetting door mevrouw Annemie Willemse, pleegmoeder en auteur van het boek "Knutselfaren. Mijn jaren als pleegouder"

Mevrouw Annemie Willemse : Bijna zeven jaar geleden werd ik pleegmoeder van Tim. Hij was toen drie en woonde praktisch van bij zijn geboorte in een tehuis. Zijn alleenstaande mama kwam onregelmatig opdagen in het tehuis om hem te bezoeken en soms enkele dagen mee te nemen, maar het was overduidelijk dat ze haar kind zwaar verwaarloosde. De jeugdrechtsbank besloot dat Tim beter af zou zijn in een pleeggezin, en via een dienst voor pleegzorg kwam Tim bij ons thuis terecht. Tim woonde tot zijn achtste bij ons, maar het werden

vijf bijzonder zware jaren. De mama van Tim kon zich namelijk absoluut niet neerleggen bij de gang van zaken en deed er alles aan om te vermijden dat Tim zich bij ons thuis zou voelen. Al meteen de eerste week van Tims verblijf bij ons, uitte ze bedreigingen aan mijn adres.

Na amper een week pleegzorgen, besepte ik dat ik twee mogelijkheden had : of ik zou melden aan de pleegzorgdienst dat ik deze taak bij nader inzien toch niet zag zitten, wat zou betekenen dat Tim terug naar het tehuis zou gaan, of ik koos voor de weg van de lieve vrede door heel veel te schipperen en de mama zo veel mogelijk tegemoet te treden. Ik koos, uiteraard, voor de tweede optie. De jeugdrechter had voor de mama van Tim een zoekregeling uitgewerkt, maar het kwam geen seconde bij haar op om zich daaraan te houden. Het gebeurde dat we haar wekenlang niet hoorden of zagen. Afspraken en beloftes kwam ze zelden na. Maar zij wilde haar kind zien en komen ophalen als het haar uitkwam, en daarmee uit. Natuurlijk was ik niet verplicht om Tim met haar mee te geven als ze weer eens onverwacht kwam opdagen. Ik hoefde maar naar de politie te bellen, maar u begrijpt dat ik mijn gezin, en dan met name mijn eigen kinderen en pleegkind dergelijke scenario's van emotionele taferelen zo veel mogelijk wilde besparen. Ik koos er dus voor om mama zo veel mogelijk tegemoet te komen, waardoor het uiteindelijk vijf jaar duurde voor Tim toch opnieuw in een tehuis terecht kwam.

Tim werd depressief en geraakte compleet verscheurd tussen de liefde die hij voor ons voelde en de liefde voor zijn mama. Hij was doodsbang voor haar onberekenbaarheid, maar hij voelde zich ook eindeloos verantwoordelijk voor een mama die zichzelf totaal niet in de hand had. Heel ons gezin draaide rond de mama van Tim. Zou ze komen of niet ? Zou ze dronken zijn of niet ? Zou ze ons een weekend of een nacht rust gunnen of niet ? Na vijf jaar van heel veel ups en downs, waarin we ondanks alles een heel stevige band kregen met Tim, die zich ondanks alles bij ons thuis veilig en geliefd voelde, liepen de bedreigingen en de persoonlijke situatie van mama zo uit de hand, dat de jeugdrechter besloot dat Tim beter af zou zijn in een tehuis. Hoe moeilijk ik dit ook nog steeds vind : er was op dat moment wellicht geen andere mogelijkheid. Zowel Tim als ons pleeggezin werden voortdurend geterroriseerd en bedreigd door de mama ; de jeugdrechtsbank beweerde niets te kunnen ondernemen tegen mama omdat ze alleen bevoegd is uitspraken te doen in verband met het kind. Feit was dat ik als moeder en als pleegmoeder totaal op was, en Tim inmiddels zwaar depressief. Toen de

mama bleef dreigen met moord en zelfmoord moest er wel iets gebeuren.

Hoe erg het afscheid ook was, hoe verschrikkelijk ik het ook vond om het kind dat mij zo dierbaar was, te moeten overlaten aan een tehuis, ik dacht op dat moment werkelijk dat er beterschap en rust op komst waren. Maar niets was minder waar. Hier begint het tweede deel van mijn verhaal. Als pleegouder heb je geen enkel recht, als ex-pleegouder heb je nog minder dan niets. Ik dacht heel naïef, in het belang van Tim, contact met hem te mogen houden, ook al woonde hij nu in een tehuis. Ik had hem meermaals beloofd dat wij hem nooit in de steek zouden laten, maar onder dwang van een verschrikkelijk rechtssysteem moest ik elk contact verbreken. De mama was diegene met wie voortaan onderhandeld en gewerkt werd, zowel op de sociale dienst van het tehuis als op de jeugdrechtbank, ik was van geen enkel belang. Het was net alsof er de voorbije vijf jaren totaal geen sprake was geweest van een pleeggezin. Een voorbeeldje van de honderden voorbeelden die ik heb : er moest een nieuwe school gekozen worden voor Tim, met mama werd daarover contact opgenomen en zij kwam weer eens niet opdagen. Aan mij werd niet eens gevraagd waar hij voorheen naar school ging, of er leerproblemen waren, of ik zijn rapporten kon bezorgen. Nogmaals : dit is een klein, misschien zelfs banaal voorbeeld. Ik heb er honderden.

De jeugdrechter had mij telefonisch beloofd een bezoeksregeling voor mij uit te werken, maar anderhalf jaar na het vertrek van Tim had ik die regeling nog niet. De reden was simpel : mama wilde niet dat haar zoon nog contact had met zijn pleeggezin. De mama, van wie overbekend is dat ze haar inmiddels tienjarige zoon al tien jaar verwaarloost, die kampt met verslavingen, die iedereen in haar nabije omgeving bedreigt en terroriseert, kan zich blijkbaar zonder enige beperking blijven beroepen op haar rechten van natuurlijke ouder. Overigens krijgt zij ook geen enkele vorm van begeleiding of steun, wat ik al even wraakroepend vind. Een uitgebreid onafhankelijk psychiatrisch onderzoek, dat in opdracht van de jeugdrechter werd uitgevoerd, bracht aan het licht dat deze mama wel degelijk een gevaar voor haar kind betekent.

Uit hetzelfde onderzoek kwam ook duidelijk naar voren dat Tim zijn mama enerzijds graag ziet, maar dat hij anderzijds doodsbang is voor haar, en zich alleen maar veilig en gehecht voelde bij ons, in zijn pleeggezin. Dat hij vandaag in een tehuis moet wonen, waar hij zo goed als geen contact meer heeft met zijn mama, die het inmiddels weer volle-

dig heeft laten afweten, en dat hij het ook zonder ons moet stellen, noemt Tim een straf. Hij vindt dat hij gestraft wordt omdat hij toevallig zo'n mama heeft, zoals hij het zelf uitdrukt. Hij mist ons verschrikkelijk, hij heeft dan ook nooit een andere thuis gekend.

Helaas wordt er naar de kinderen van de rekening niet echt geluisterd. Ze worden in het beste geval gehoord, maar kan je van een kind, dat toch al met zware loyaliteitsproblemen kampt tegenover zowel pleegouders als ouders, verwachten dat het een duidelijke mening formuleert ? Bovendien, echt geluisterd wordt er naar hen niet. Tim vertrouwt maar weinig mensen. Hij heeft mij voorzichtig leren vertrouwen. Bij ons thuis kwam zijn verhaal stukje bij beetje naar de oppervlakte. Logisch, zie ik u denken, dat kind voelde zich veilig en gesteund en vooral begrepen door zijn pleeggezin. Vindt u het dan niet compleet onlogisch dat met datzelfde pleeggezin nooit, maar dan ook nooit contact wordt opgenomen door de jeugdrechtbank als het dossier van het pleegkind behandeld wordt ?

Inmiddels heb ik, na een heel lange strijd, toch verkregen dat we Tim één keer om de twee maanden mogen zien. Dat is weinig, maar het is beter dan niets. En als ex-pleeggezin mogen wij dan nog niet klagen. Ik ken heel veel pleeggezinnen die door de gebrekkige wetgeving elk contact met hun ex-pleegkinderen moesten opgeven. Dat is verschrikkelijk voor pleegouders, maar vooral ook voor de kinderen zelf, en draait het uiteindelijk niet om hen ?

Als pleegouder weet ik, net zoals alle andere pleeggezinnen, heel goed dat pleegzorgen betekent 'hechten en weer loslaten'. Dat is moeilijk, maar dat is onze opdracht, en we worden daarin prachtig gesteund en begeleid door onze pleegzorgbegeleiders. Een kind hoort bij zijn eigen ouders, ik ben de eerste om dat volmondig toe te geven. Als een pleegkind weer naar huis kan, naar zijn eigen ouders, is dat in principe prachtig nieuws, zelfs al loopt het in dat natuurlijke gezin misschien nog niet helemaal op rolletjes. Maar laten we realistisch en vooral menselijk blijven. In mijn verhaal bijvoorbeeld was er geen sprake van een thuis of een mama om naar terug te keren. En laat één ding hier vandaag heel duidelijk zijn : ik zit hier niet omdat mijn verhaal een uitzondering is.

Juridische fouten zijn er in ons geval niet eens gemaakt. De jeugdrechter heeft mij zelfs persoonlijk gecontacteerd om toe te geven dat hij het allemaal verschrikkelijk vond, maar dat hij nu eenmaal

moest opereren met de wetten die hij ter beschikking had. Maar rechtvaardig betekent daarom nog niet menswaardig. Ik heb de jeugdrechtbank leren kennen als een vastgeroest en totaal onmenselijk bastion. Aan kinderen in Bijzondere Jeugdzorg worden dingen aangedaan die je in een ontwikkeld land als België voor onmogelijk houdt. Het is overduidelijk dat er aan de bestaande wetten flink wat gesleuteld zou mogen worden.

Ik denk dat ik voor het gros van de pleeggezinnen spreek als ik zeg dat ik als pleegouder geen ouderrechten wil. Pleegkinderen hebben ouders, en zij gaan absoluut voor. Alleen vind ik dat er ergens grenzen moeten vastliggen, dat er, zoals bijvoorbeeld in ons geval, na tien jaar van verwaarlozing, paal en perk gesteld moet kunnen worden aan de eeuwige kansen die mama maar blijft krijgen, ten koste van haar kind. Wat is een kind hiermee gebaat? Verder vind ik ook dat pleegouders betrokken moeten worden bij de behandeling van het dossier van hun pleegkinderen. Nooit neemt de jeugdrechtbank contact op met pleegouders, terwijl het toch de pleegouders zijn die in de dagelijkse praktijk staan met de kinderen, en vooral ook met de ouders. Is deze gang van zaken in het belang van het kind? Ik betwijfel het.

Tenslotte vind ik het absurd dat er zo moeilijk wordt gedaan over een bezoeksregeling voor pleegouders na afloop van een plaatsing. Waarom moeten pleegkinderen opeens elk contact verbreken met hun pleegouders? Is dat in hun belang? Ook hier wordt vooral aan de ouders gedacht, die het inderdaad soms moeilijk hebben met het pleeggezin van hun kinderen. Er wordt daarbij vergeten dat kinderen het niet altijd durven of kunnen opnemen tegen hun ouders om bijvoorbeeld nog maar gedaan te krijgen dat ze toch eens mogen telefoneren met hun vroegere pleeggezin.

Het wordt steeds moeilijker om pleeggezinnen te vinden. Dat is niet verwonderlijk. Vandaar ook mijn roep om aandacht. Er moet een betere bescherming komen voor pleeggezinnen en hun pleegkinderen. Er bestaan heel veel gelukkige pleeggezinnen, met een oersterke band tussen pleegouders, ouders en kind. Pleegzorg is prachtig. Ondanks het drama dat ons pleeggezin en onze pleegzoon hebben moeten doorstaan, durf ik die woorden nog steeds uitspreken. Kunnen zorgen voor een kind en een gezin dat het moeilijk heeft, geeft bijzonder veel voldoening. Een beschadigd kind tijdelijk rust, aandacht en veiligheid geven, is een prachtige ervaring.

Als pleeggezinnen en pleegkinderen nu ook nog iets meer aandacht, steun en bescherming krijgen, ben ik een heel tevreden mens.

De voorzitter : Het voorstel van resolutie zal hopelijk een eerste aanzet zijn om de rechten van pleegouders en betrokken kinderen te beklemtonen. Ik weet uit ervaring dat de jeugdrechtbank in een aantal zaken de verkeerde kant uitgaat, te weinig contacten legt en te weinig coördineert.

Mevrouw Veerle Declercq : Ik wil mevrouw Willemse danken voor haar aangrijpend verhaal. Kan de pleeggezinndienst niet een meer centrale, objectieve rol spelen?

Mevrouw Annemie Willemse : Ik spreek hier vooral vanuit mijn eigen ervaring. Ik ben zeer goed begeleid door de pleegzorgdienst. Daarnet hoorde ik dat er vaak nogal mysterieus gedaan wordt over adressen van ouders. Mijn ervaring was net omgekeerd: de mama van Tim woont nergens en daardoor was het zeer moeilijk om haar te contacteren. Onze eerste pleegzorgbegeleider heeft de eerste maanden van de plaatsing niets anders gedaan dan naar haar gezocht. Op die manier wordt het wel bijzonder moeilijk om tot een samenwerking te komen. Ik heb mijn pleegzorgbegeleider altijd zelf gevraagd om nog verder te doen. Als ik alles had willen laten gebeuren volgens het vonnis, zou er na drie weken al een einde gekomen zijn aan de plaatsing.

Mevrouw Veerle Declercq : Het is zoeken naar middelen om het systeem van de jeugdrechtbank soepeler te laten functioneren; ik verwacht niet dat de wet onmiddellijk verandert.

Mevrouw Sonja Becq : We zitten met een knoop: Vlaanderen is niet bevoegd om het burgerlijk recht te wijzigen.

Mevrouw Veerle Declercq : We willen geen strijd tussen ouders en pleegouders. Maar het gaat inderdaad om een federale bevoegdheid.

De voorzitter : U bent heel erg bedankt voor het meedelen van uw ervaring. Dat heeft de problematiek voor de leden van deze commissie verhelderd.

6. Uiteenzetting door mevrouw Chris Degheldere, coördinator Federatie Pleegzorg

Mevrouw Chris Degheldere : Pleegzorg stelt het goed, maar alles kan beter. Pleegzorg is zorg voor mensen die niet thuis kunnen wonen of zelf niet

vlot een thuis kunnen maken voor zichzelf of voor hun gezin. Pleegzorg gebeurt door vrijwilligers vanuit de kracht van hun eigen gezin, met de steun van een professionele dienst voor pleegzorg.

In 2002 had de Federatie Pleegzorg 4.807 opvangsituaties, in 3.325 pleeggezinnen – 20 procent van de pleeggezinnen zijn alleenstaanden. We hebben 25 erkende diensten voor pleegzorg. Ons jaarbudget is 30 miljoen euro. We stellen 365 voltijdse equivalenten te werk.

Pleegzorg kent een grote diversiteit. Er zijn verschillende pleegzorgvormen : korte en lange opvang, onderbroken opvang, weekendopvang, crisisopvang, steungezinnen en dergelijke. Verder zijn er diverse subsidiërende overheden met een eigen historiek en eigen gebruiken. Zo zijn er de bijzondere jeugdzorg, het Vlaams Fonds, Kind&Gezin en het RIZIV. Ten slotte zijn er in de pleegzorg veel verschillende doelgroepen : volwassenen, kinderen, mensen met een handicap, kinderen in een problematische opvoedingssituatie, mensen met psychische problemen, bejaarden en niet-begeleide buitenlandse kinderen.

Alle cijfers tonen aan dat de pleegzorg de laatste vijf jaar groeit. Het aantal pleeggezinnen en de opvangsituaties nemen toe. Er zijn evenwel twee grote problemen. De laatste twee jaar zijn er minder bestandspleegouders, dat zijn mensen die voor de pleegzorgsituatie geen band hadden met hun pleegkind of pleeggast. Dat kan erop wijzen dat het vinden van pleegouders niet meer zo vanzelfsprekend is. Verder wijst recent Dimarso-onderzoek uit dat zes op tien Vlamingen de term pleegzorg kennen. Dat is niet slecht. Een op vier Vlamingen weet evenwel niet wat pleegzorg doet ; een op drie denkt dat pleegzorg iets doet voor kinderen of gehandicapten. Een op twee denkt dat pleegzorg verpleging of thuisverzorging is. Acht op tien Vlamingen vinden pleegzorg positief tot zeer positief als ze een juiste omschrijving van de term krijgen.

Alles kan beter. Daarom waarderen we het enorm dat dit voorstel voorligt. Een algemene bedenking is evenwel dat het voorstel sterk de nadruk legt op kinderen en jongeren. Pleegzorg wordt gezien als een antwoord op hulpvragen van kinderen en jongeren in problematische opvoedingssituaties binnen de bijzondere jeugdbijstand. Nochtans is pleegzorg veel ruimer : er is pleegzorg voor volwassenen, gezinsondersteunende pleegzorg, therapeutische pleegzorg, enzovoort. We pleiten er dan ook voor dat de tekst van het voorstel tot de hele pleegsector wordt uitgebreid.

Verder vinden we het een goede zaak dat het belang van het pleegkind of de pleeggast centraal staat. We vragen ook aandacht voor alle betrokkenen evenals voor de rechten van personen met een handicap en de patiëntenrechten.

Een belangrijke vraag is hoe we voldoende pleegouders kunnen blijven vinden. Sommigen vinden dat vrijwillige inzet voor mensen niet meer van deze tijd is. Anderen stellen dat de nieuwe vrijwilligers meer dan vroeger worden aangesproken met een gevarieerd, ondersteund en meer afgelijnd vrijwilligersaanbod. Pleegzorg is bij uitstek geschikt om daarop in te spelen. Om dat mogelijk te kunnen maken is het nodig dat de Vlaamse regering pleegzorg uitdrukkelijk als volwaardige zorgvorm erkent. Dat hoeft geen geld te kosten. Verder moet er een klare lijn komen in de systemen van onkostenvergoedingen. We pleiten voor een doorzichtig onkostenvergoedingssysteem, dat gerelateerd is aan objectieve situaties. Er moet ook kunnen worden gewerkt met meer hedendaagse recruiteringstechnieken. De tijd dat een mooie affiche volstond om pleegouders te werven, is voorbij. We moeten met modernere marketingtechnieken kunnen werken. Daarvoor moeten de nodige middelen ter beschikking worden gesteld. We zijn begonnen met een stickercampagne ; we werken met brochures, een folder voor mensen met een handicap en flyers en we hebben een vernieuwde pleegzorgkrant. We kunnen geen mensen motiveren om pleegouders te motiveren als ze denken dat pleegzorg te maken heeft met verpleging. Daaraan moet worden gewerkt. Ook moet de positie van de pleegouders worden verbeterd. Zo worden pleegouders momenteel niet systematisch gehoord. Er is ook een betere oplossing voor de fiscaliteit nodig.

Verder is er dringend administratieve eenvoud gewenst. Er zijn drie regelgevende overheden en het is belangrijk dat er een grotere eenduidigheid komt. Ook moet vernieuwing mogelijk blijven. Er ontstonden heel wat nieuwe pleegzorgvormen, maar de overheid bevordert die niet altijd sterk.

Het is erg jammer dat onze vraag om 6 miljoen frank op te trekken tot 15 miljoen frank voor de gezinsondersteunende pleegzorg binnen Kind&Gezin niet positief is beantwoord. Het is niet leuk om vast te stellen dat er geen 9 miljoen frank op de begroting kan worden vrijgemaakt voor alleenstaande ouders die een heel moeilijke periode doormaken. Pleegzorg kan heel wat, maar men mag niet overdrijven.

Wij hopen dat er een tekst naar het Vlaams Parlement kan gaan om daar te worden goedgekeurd.

We zijn blij dat alle democratische partijen die vertegenwoordigd zijn het voorstel van resolutie hebben ondertekend.

Pleegzorg is een boeiende werkvorm en een uitdrukking van de solidariteitsreflex in onze samenleving. De Federatie Pleegzorg wil graag meewerken met het verstrekken van hulp, expertise en informatie.

Deze week werd de slogan gepresenteerd 'Pleegzorg, ook thuis bij een ander'. Pleegzorg beweert niet de enige thuis te zijn, maar ook een thuis bij iemand anders.

De voorzitter : Ik hoop dat deze week van de pleegzorg een nieuwe impuls kan geven om voldoende pleegouders te vinden. Mij is het positieve imago bijgebleven dat moet worden nagestreefd en de waardering die er moet zijn voor deze mensen.

U maakte een opmerking over de administratieve eenvoud, die ook wij nastreven. Het zou goed zijn indien u ons meer details kan aanreiken zodat wij deze kunnen opnemen in het voorstel van resolutie.

Mevrouw Sonja Becq : We hebben getracht de hele pleegsector in dit voorstel van resolutie op te nemen. Kan u ons concreet vertellen op welke punten wij nog aanvullingen moeten aanbrengen ? Ook vraag ik me af of u het statuut van de pleegouders in het kader van een plaatsing van Bijzondere Jeugdzorg of een private plaatsing als hetzelfde ziet ? Moet dit statuut over alle sectoren heen op dezelfde manier worden ingevuld of moet dit gradueel gebeuren ?

Mevrouw Veerle Declercq : Ik denk dat het bespreken van concrete initiatieven een volgende stap zal zijn die wij moeten nemen. Uw concrete voorstellen kunnen waarschijnlijk wel opgenomen worden, maar zoals het voorstel van resolutie nu voorligt, hebben we het maximum bereikt waar alle partijen achter staan. De oorspronkelijke indieners zijn niet meer aanwezig in deze commissie, dus we moeten op dat vlak opnieuw beginnen.

De voorzitter : Dit moet bekeken worden in de commissie, maar ik denk dat het goed is de totaliteit te beschouwen. Het voorstel van resolutie is niet volledig en we zullen moeten onderzoeken of deze kan worden uitgebreid.

Mevrouw Sonja Becq : Het is niet mijn bedoeling de zaken te laten aanslepen, maar ik had graag geweten waar u aanpassingen zou willen zien in de tekst. Zeker op administratief en financieel vlak kunnen we waarschijnlijk nog een aantal dingen toevoegen.

Mevrouw Chris Degheldere : De Federatie Pleegzorg wil meedenken en meewerken. We hebben het signaal gegeven dat we verscheidene zaken zeer goed vinden, maar we hebben ook bedenkingen. De Federatie is betrokken bij de doorlichting over pleegzorg in Vlaanderen die door WVC ondernomen wordt. Dit onderzoek zal een aantal oplossingen naar voor brengen.

Veel van de aspecten van het statuut van pleegouders zijn federale bevoegdheden. Zo denk ik bijvoorbeeld aan de hoorrechten, de kinderbijslag, de fiscaliteit en het sociaalrechtelijk statuut. Wij kunnen enkel hopen dat de Vlaamse regering de federale regering hierover aanspreekt. Enkele andere zaken, zoals bijvoorbeeld het kostenregelingssysteem, kunnen wel door de Vlaamse overheid worden behandeld. Men moet nog overleggen in welke mate de bepalingen voor de verschillende sectoren moeten verschillen.

Mevrouw Veerle Declercq : Ik denk dat we de concrete gegevens kunnen implementeren als u ons deze overhandigt. Het voorstel van resolutie sluit niet uit dat concrete situaties worden opgenomen.

Mevrouw Sonja Becq : Binnen de Bijzondere Jeugdzorg is het mogelijk aan pleeggezinsplaatsing te doen zonder daarvoor de Dienst Pleegzorg in te schakelen. Ik zag in uw cijfers dat er een stijging was van de pleeggezinsplaatsingen. Heeft de regel dat men de Dienst Pleegzorg moet inschakelen voor familieleden de situatie beter gemaakt ?

Mevrouw Chris Degheldere : Er moet een betere ondersteuning zijn voor die situaties die zich buiten een familiekring of het netwerk Pleegzorg bevinden. Wij pleiten voor opleidingen omdat werken in een familiale context anders is dan werken in een bestandspleeggezin.

Mevrouw Sonja Becq : Wordt dit ook behandeld in de doorlichting waarover u sprak, of is deze louter financieel ?

Mevrouw Chris Degheldere : De doorlichting probeert een analyse te maken van de toestand van

pleegzorg in Vlaanderen en wil tonen aan de overheid welke evolutie hierin noodzakelijk is.

De voorzitter : Wanneer wordt daar een resultaat van verwacht ?

Mevrouw Chris Degheldere : Het resultaat zou tegen het einde van november beschikbaar moeten zijn.

7. Uiteenzetting door de heer Luk Van der Veken, Vlaamse Vereniging voor Pleegzorg

De heer Luk Van der Veken : De Vlaamse Vereniging Pleegzorg VZW verenigt vooral pleegouders, maar ook gezinsplaatsingsdiensten. Daarnaast ook allen die begaan zijn met de pleegzorg. Ook wij zijn begaan met de goede werking en organisatie van de pleegzorg. Daarom proberen wij zoveel mogelijk deel te nemen aan de verschillende werkgroepen die daartoe in het leven geroepen worden. Overigens heeft de VVP al jaren een goede relatie met de Federatie Pleegzorg. Het is dan ook nogal vanzelfsprekend dat wij vanuit de VVP de voorstellen van de Federatie Pleegzorg ten volle en ongenueanceerd steunen.

Als ik dan toch iets extra naar voor mag brengen, dan zou ik er in het bijzonder voor willen pleiten om in alle gevallen de rechten en belangen van het kind te laten primeren. Het is nog te dikwijls zo dat men de kinderen terug naar huis laat gaan zonder dat er garanties zijn op beterschap. Wij vinden dat – zoals dr. Tony Weterings zegt – als de ouders hun kans gehad hebben en er niet echt beterschap te verwachten is, alle kansen moeten gegeven worden aan de kinderen.

Daarnaast is het zeker nodig dat eindelijk werk gemaakt wordt van de rechtspositie van pleegouders, ouders en pleegkinderen. Dat hun respectieve plichten, maar ook hun rechten duidelijk worden afgebakend. In verband met de "bijkomende kosten" willen wij dit nog zeggen.

Jaren geleden hebben wij geijverd voor een eenvoudige administratie voor die "bijkomende kosten". Voor bedplassers werd een vergoeding toegekend, maar regelmatig moest die toestand door de huisdokter worden bevestigd. Vakantiekosten mochten ingediend worden, maar de kosten moesten uitgesplitst worden in een bedrag voor het eten en de andere kosten. Voor de fietsvergoeding moest maandelijks een attest worden afgeleverd door de directeur. All-in-formules zoals scouts-, chirokampen en "TOP" vakanties konden nooit in-

gediend worden omdat niemand die splitsingen op papier wou of kon zetten. Er werd ons uiteindelijk inderdaad een eenvoudiger systeem in de maag gesplitst. Veel "bijkomende kosten" werden afgeschaft en de onduidelijkheid daaromtrent is alleen maar groter geworden. Nu moeten we gewoon afwachten of de "bijkomende kost" al of niet zal vergoed worden. Wij willen dan ook pleiten voor een duidelijke regeling ervan.

Wij stellen ook voor om een eenduidige regeling uit te werken voor wat betreft de onkostenvergoeding. De standaardvergoeding zou al naar gelang de leeftijd van de kinderen voor iedereen gelijk moeten zijn. Extra zorgen en kosten kunnen dan bijkomend vergoed worden met de toekenning van een persoonsbudget.

Tenslotte geloven wij dat de pleegzorgbonus – zoals de federatie die voorstelt – een eerlijke regeling zou kunnen zijn voor wat de fiscale aftrek voor kinderen ten laste betreft. Een kind dat 10 maanden in een pleeggezin woont kan fiscaal niet ten laste gebracht worden als het niet op 1 januari in het gezin woont. Anderzijds kan een korte opvang van twee maanden wel fiscaal voordeel opleveren mits het pleegkind op 1 januari in het gezin verblijft. Wij hopen van harte dat deze dag een zinvolle discussie teweeg mag brengen en dat er de nodige besluiten zullen uit volgen.

8. Uiteenzetting door mevrouw Anne Van Meerbeeck, KU Leuven, projectleider LUCAS en auteur van een onderzoek over pleegzorg in het VFSIPH

Mevrouw Anne Van Meerbeeck : In de periode augustus-december 2002 heeft LUCAS, in opdracht van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap, een onderzoek opgezet over pleegzorg voor personen met een handicap. De studie had tot doel de werking van de twaalf door het Vlaams Fonds erkende pleegzorgdiensten door te lichten, de pijnpunten van de pleegzorg voor personen met een handicap in kaart te brengen en mogelijke verbeteringen of aanpassingen in de vorm van beleidsaanbevelingen aan te reiken. In deze bijdrage zal ik enkele opmerkingen bij het voorstel van resolutie formuleren, uitgaand van de resultaten van ons onderzoek.

Eerst wil ik benadrukken dat het onderzoek zich beperkt tot de pleegzorg voor personen met een handicap, die haar eigenheden en specifieke vereisten heeft. De conclusies gelden dus niet noodzakelijk voor pleegzorgsituaties in het kader van de Bij-

zondere Jeugdbijstand, Kind&Gezin of andere sectoren. Vanuit de invalshoek van de studie wordt echter een belangrijke beperking van het voorstel van resolutie duidelijk. In het voorstel ligt de klemtoon namelijk zeer sterk op pleegzorg voor minderjarigen en met name op niet-vrijwillige plaatsingen. Dat is niet het dominante beeld in de sector van pleegzorg voor personen met een handicap, waar in ongeveer 70 procent van de pleegzorgsituaties de pleeggasten volwassen personen zijn, die zelf mogen bepalen welke banden zij met ouders en familieleden wensen te onderhouden. Een eventuele uniformering van de pleegzorg in de diverse sectoren heeft ongetwijfeld voordelen, maar moet ook recht doen aan pleeggasten met een handicap en rekening houden met hun handicapspecifieke zorgen. Dat geldt des te meer als het om pleegzorg voor volwassenen met een handicap gaat, aangezien die unieke zorgvorm niet zonder meer kan worden gelijkgesteld met pleegzorg voor minderjarigen. Zo is er speciaal voor volwassen personen met een handicap de flexibele pleegzorgvariant WOP, wonen met ondersteuning van een particulier, waarbij de persoon met een handicap volledig zelfstandig woont, maar wordt ondersteund door een niet-professionele hulpverlener die in de buurt woont en op zijn beurt wordt begeleid door een dienst voor pleegzorg.

Kortom, bij de organisatie van de pleegzorg moet de Vlaamse regering uitgaan van de rechten en belangen van het pleegkind of de pleeggast – minderjarig of meerderjarig, met of zonder handicap – en niet, zoals in het huidige voorstel van resolutie wordt vermeld, van de rechten en belangen van het kind.

In het voorstel van resolutie wordt terecht gewezen op eigenheden en troeven van pleegzorg. In tegenstelling tot andere door het Vlaams Fonds erkende zorgvormen, richten de diensten voor pleegzorg hun zorgaanbod niet rechtstreeks tot de persoon met een handicap, maar indirect, via het begeleiden van vrijwilligers. Het werken met vrijwilligers plaatst de pleegzorgdiensten voor uitdagingen. Men moet gezinnen en particulieren bereid vinden om de pleegzorg voor een persoon met een handicap op te nemen, waardoor pleegzorg niet op eenzelfde manier als andere voorzieningen kan worden geprogrammeerd en beheerst. Verder is het eigen aan de opvang in een pleeggezin of door vrijwilligers dat men wordt geconfronteerd met problemen waarvan personen met een handicap in een instelling worden afgeschermd, bijvoorbeeld het stigma en een gebrek aan structuur. Anders dan in een instelling, heeft de aanwezigheid van de gast

ook veel invloed op zijn nieuwe omgeving, het pleeggezin.

Het samenwerken met vrijwillige, niet-professionele pleeggezinnen en particulieren heeft zeker ook voordelen : de persoon met een handicap staat midden in het gewone leven, zijn integratie in de samenleving verloopt gemakkelijker en tegelijkertijd wordt aan een zorgzame samenleving gewerkt. Pleegzorg biedt de thuis, het familiale kader en de individueel aangepaste benadering die een persoon met een handicap in een tehuis of "instelling" niet kan krijgen. Deze relatief goedkope zorgvorm past dus in het geheel van de door de beleidsverantwoordelijken beoogde behoeftegestuurde zorgopmaat. De troeven van pleegzorg rechtvaardigen dat men bij het zoeken naar de meest geschikte woonvorm voor een persoon met een handicap die tijdelijk niet in een eigen of ouderlijk gezin kan verblijven, pleegzorg als een valabel en gelijkwaardig alternatief voor een opname in een instelling beschouwt.

De pluspunten van pleegzorg gelden uiteraard slechts als de matching tussen de pleeggast en het pleeggezin goed verloopt en als de pleegzorgsituatie haalbaar is zowel voor de pleeggast als voor het pleeggezin. Het blijkt bijvoorbeeld dat personen met een zware handicap weinig door bestandgezinnen worden opgevangen en dat personen met een fysieke handicap niet in elk type woning terecht kunnen. Sommige personen met een handicap voelen zich ook beter in een instelling. Er moet dus steeds worden nagegaan in welke omgeving het kind of de persoon met een handicap de meeste kansen krijgt om zich te ontplooien.

Om te vermijden dat de kwaliteit van de matching wordt beperkt door een te gering aanbod van pleeggezinnen en particulieren, is het essentieel dat de overheid de pleegzorgsector financieel ondersteunt op het vlak van sensibilisatie en bekendmaking. Uit ons onderzoek komt naar voren dat bekendmakingacties nodig zijn op drie terreinen.

Ten eerste moeten sensibiliseringscampagnes niet alleen de waaier van pleegzorgvarianten promoten, maar ook worden opengetrokken naar doelgroepen die nog niet veel worden aangesproken bijvoorbeeld allochtonen en holebi's, opdat elke pleeggast een pleeggezin of particulier "op zijn maat" vindt. De verscheidenheid in pleegzorgvormen en de diversiteit van de betrokken personen met een handicap vragen namelijk om verschillende soorten vrijwilligers met verschillende graden van engagement.

Netwerkleegzorg vormt een tweede terrein waarop bekendmakingacties zich moeten focussen. Om bestaande mantelzorg te valoriseren, zijn informatieve acties over de ondersteuningsmogelijkheden bij netwerkleegzorg nodig. Het feit dat men de mogelijkheid van bijstand al dan niet kent, mag toch niet bepalen of een bestaande situatie van netwerkleegzorg al dan niet wordt erkend en begeleid. Initiatieven die duidelijk maken dat de betrokken mantelzorgers een beroep kunnen doen op ondersteunende diensten, zullen ongetwijfeld leegzorgsituaties aan het licht brengen waarbij begeleiding het verschil kan maken tussen een voortzetting van mantelzorg en een toestand waarbij plaatsing in een instelling onvermijdelijk lijkt.

Leegzorg moet, ten derde, ook meer bekendheid krijgen bij instanties die de eerstelijnszorg op zich nemen en bij andere voorzieningen binnen de gehandicaptenzorg. Om te garanderen dat een persoon met een handicap naar de best passende zorgvorm wordt geleid, moet men leegzorg als zinvol alternatief bekendheid geven en moeten de diensten voor leegzorg bij relevante overlegplatforms worden betrokken.

Een belangrijk knelpunt, dat ook aan bod komt in de toelichting van het voorstel van resolutie, is de soms moeizame relatie tussen ouders en leegouders. Dat probleem doet zich vooral voor bij leegzorgsituaties met minderjarigen waarbij contacten met het oorspronkelijke leefmilieu nog mogelijk zijn. Het is een aspect waaraan de diensten voor leegzorg veel aandacht willen besteden, maar ze hebben niet altijd de tijd en de middelen om ook de ouders te begeleiden. Als de belangen van de leeggast, van de leegouders en van de ouders niet op één lijn liggen, worden begeleiders bovendien soms geconfronteerd met loyaliteitsconflicten.

Pasklare oplossingen zijn er voor dat soort problemen niet. Stappen in de goede richting zijn zeker de in het voorstel van resolutie vermelde afsprakennota's en elementen van een statuut voor leegouders en ouders, waarbij hun rol wordt afgebakend en duidelijkheid wordt geschapen over aspecten zoals wettelijke aansprakelijkheid, ziektekosten, bezoekrechten enzovoort. Vele dagelijkse beslissingen zullen echter nooit via regelgeving worden geregeld. Leegzorgdiensten zullen dus altijd een belangrijk deel van hun tijd moeten wijden aan het overleg tussen ouders, kind (of gast) en leegouders. Ook daarbij moet het belang van het leegkind het centrale uitgangspunt zijn. Zolang de terugkeer naar het oorspronkelijke gezin in het vooruitzicht wordt gesteld, moeten de leegzorgdiensten de ouders helpen om de juiste omstandighe-

den voor die terugkeer te creëren en moeten ouders in het belang van het kind veel beslissingsrechten behouden. Als een terugkeer niet meer mogelijk is, moeten de leegouders geleidelijk aan meer beslissingsmogelijkheden worden toegewezen.

Aan dit knelpunt kan naar ons inzien echter ook worden gewerkt via beeldvorming. Dat de relatie leegouders-kind-ouders bij minderjarigen vaak problematisch verloopt, is namelijk grotendeels te verklaren door het feit dat de meeste plaatsingen van minderjarigen in een leeggezin niet echt vrijwillig gebeuren en door de ouders en het kind als zeer ingrijpend worden ervaren. Soms voelen de ouders de plaatsing ook aan als een teken van hun eigen falen: andere ouders kunnen wel wat zij niet kunnen. Dat is ook de reden waarom sommige ouders een opname van hun kind in een instelling verkiezen boven een plaatsing in een gezin. Als element van oplossing zou de overheid dus ook kunnen opteren voor positieve beeldvorming. Men zou kunnen ingaan tegen het beeld dat een plaatsing in een leeggezin associeert met een verplichte plaatsing en met een falen van de ouders. Men zou acties kunnen voeren om vrijwillige gezinsplaatsingen te stimuleren tegenover plaatsingen in internaten. Alleszins zouden uitwassen moeten worden bestreden, zoals situaties waarbij de leegouders al dan niet officieus geld geven aan de ouders om hen te blijven overtuigen het kind niet naar een instelling te sturen.

In dat verband is het ook belangrijk dat in de tekst van het voorstel van resolutie meer aandacht wordt gegeven aan de realiteit dat leegzorg niet alleen staat voor gedwongen plaatsingen, verbonden met problematische opvoedingssituaties.

Een ander knelpunt dat in het voorstel van resolutie terecht wordt aangekaart, betreft de noodzaak van aansluiting en combinatie van verschillende zorg- en opvangvormen. Werken met leeggezinnen en particulieren betekent werken in een spanningsveld tussen vrijwilligheid en professionaliteit, tussen betrokkenheid en afstand, hechting en tijdelijkheid. Vrijwilligers hebben meer dan professionals behoefte aan een flexibele regelgeving die toelaat dat ze ondersteuning krijgen op momenten dat de leegzorgtaak hen te zwaar wordt. Vele leegouders vragen dan ook soepele combinatie-mogelijkheden van leegzorg met zorgvormen die een tijdelijke ontlasting betekenen, zoals logeerszorg en co-leegouderschap. Sommige combinaties zijn nu immers niet mogelijk of vergen complexe administratieve handelingen. Enkele leegouders die de zorg voor een kind met een zware handicap

of met ernstige gedragsstoornissen waarschijnlijk permanent van de ouders zullen overnemen, pleiten voor de mogelijkheid om pleegzorg te combineren met een al dan niet tijdelijke opvang in een internaat. Soms wordt ook gesteld dat de combinatie van pleegzorg met thuisbegeleiding mogelijk zou moeten zijn in het belang van de persoon met een handicap, namelijk in situaties waarin de medewerkers van de begeleidende pleegzorgdienst niet beschikken over voldoende handicapspecifieke kennis, onder meer wat autisme aangaat.

De problematiek van combinaties met pleegzorg moet worden bekeken in het raam van andere beleidsontwikkelingen : de aanpassing van de regelgeving aan de waaier van pleegzorgvormen, de deregulering en vereenvoudiging van administratieve procedures en de ontwikkeling van zorgmodules en persoonsgebonden budgetten. Vermoedelijk zal men daarbij een onderscheid moeten maken tussen pleeggezinnen die in een tijdelijke of beperkte opvang voorzien en pleeggezinnen die de facto de rol van het thuismilieu overnemen en daarom meer nood hebben aan ontlastende alternatieven.

Aangezien ons onderzoek enkel betrekking heeft op de pleegzorg voor personen met een handicap, biedt het geen bevindingen in verband met de nood aan harmonisering – over de verschillende pleegzorgsectoren heen – van onder meer erkenningsnormen en dagvergoedingen. Het onderzoek resulteerde wel in een aantal suggesties voor de optimalisering van de organisatie van de pleegzorg(diensten) voor personen met een handicap, waarbij uniformering en samenwerking sterk naar voren komen.

De organisatie kan op twee manieren worden verbeterd. Men moet, ten eerste, zoeken naar wegen om de diensten van een aantal opdrachten te ontlasten, zodat hun werknemers meer tijd overhouden voor het eigenlijke begeleidingswerk. Dat kan door bepaalde taken te laten organiseren, voorbereiden of centraliseren door een overkoepelende instantie, bijvoorbeeld de Federatie Pleegzorg. Deze taken zouden algemene bekendmaking, ontwikkeling van een uniforme selectieprocedure, vorming en administratie kunnen zijn. Ten tweede kan de samenwerking tussen de diensten op het vlak van werving van kandidaat-pleeggezinnen worden geoptimaliseerd. Als uitgangspunt moet ook daarbij gelden dat de persoon met een handicap centraal staat. Vanaf het moment dat hij of zij zich aanmeldt bij een dienst, rechtstreeks of via een verwijzende instantie, moet hij of zij een beroep kunnen blijven doen op diezelfde dienst. Het is immers belangrijk een vertrouwensrelatie op te bouwen.

Concreet betekent dat onder meer dat diensten door hen geselecteerde kandidaat-pleeggezinnen veeleer moeten doorgeven aan andere diensten dan dat de persoon met een handicap wordt doorverwezen naar een andere dienst.

Inzake werving is er ook een rol voor de Federatie Pleegzorg weggelegd. Zij zou kunnen instaan voor de uitbouw en het beheer van een centraal bestand met gegevens van kandidaat-pleeggezinnen en -particulieren die niet of nog niet aan een pleeggast werden gekoppeld. Indien de vrijwilligers door middel van een uniforme procedure worden geselecteerd, kan een dergelijk bestand de uitwisseling van vrijwilligers en de samenwerking tussen diensten bevorderen. Verder moet de Federatie de kwaliteit van de matching bewaken en erop toezien dat een eventueel gebrek aan kandidaat-vrijwilligers niet leidt tot situaties waarbij de persoon met een handicap en zijn zorgvraag niet langer primeren.

Mevrouw Veerle Declercq : Houdt het uniformeren en overnemen van een aantal taken binnen de sector, die toch vaak een specifieke en individuele aanpak vraagt, geen risico's in ?

Mevrouw Anne Van Meerbeeck : Enerzijds hebben de diensten te veel administratief werk. Zij zouden zich kunnen laten helpen, bijvoorbeeld bij de personeelsaangelegenheden, maar willen dat niet altijd. Anderzijds zijn er een aantal diensten die zelf vragen naar een uniforme selectieprocedure of naar de steun van de federatie bij het zoeken ernaar.

Mevrouw Veerle Declercq : Is er een zicht op de nood aan pleegzorg binnen de sector en aan de erkende plaatsen ? Is er een evenwicht, of is uitbreiding noodzakelijk ?

Mevrouw Anne Van Meerbeeck : Dit is heel complex. Sommige diensten ervaren dat het zeer moeilijk is te werken met de limiet van erkenning en programmatie, omdat die niet soepel genoeg is.

Daarom gaan ze meer en meer in de richting van netwerkpleegzorg, waarbij ze alleen nog bestaande mantelzorgsituaties aannemen. Dit is gemakkelijker te regelen dan de bestandspleeggezinnen. Soepelheid is zeer belangrijk, anders vermoed ik dat de diensten zich meer en meer met netwerkpleegzorg zullen gaan bezighouden.

Mevrouw Veerle Declercq : Zou het persoonlijk assistentiebudget hier een oplossing kunnen bieden ?

Mevrouw Anne Van Meerbeeck : Ik denk dat dat zeker een mogelijkheid is om de soepelheid te verwezenlijken.

De voorzitter : Ik stel in de bundel van de federatie bij het Vlaams Fonds voor de families een stijging vast van meer dan 40 procent, en voor de netwerkpleeggezinnen een stijging van 20 procent, terwijl het aantal bestandspleeggezinnen quasi gelijk blijft. Eigenlijk is dat een gekke evolutie, gezien het stijgende aantal personen met een handicap en het feit dat er nu iets bestaat als een persoonlijk assistentiebudget.

Mevrouw Anne Van Meerbeeck : Er werden tot nu toe zeer weinig persoonlijke assistentiebudgetten toegekend, en die gingen zeker niet naar pleegzorg. Ik denk eerder aan persoonsgebonden budgetten en het werken met modules.

Bij de netwerkpleegzorg werd het plafond nog lang niet gehaald, omdat heel veel mensen de mogelijkheid niet kennen.

Uit een onderzoek naar de determinanten van uit huisplaatsing bleek dat broers of zussen vaak zouden bereid zijn de zorg voor hun broer of zus over te nemen bij het overlijden van de ouders, mits ze zouden ondersteund worden. Meestal kennen ze de mogelijkheid van netwerkpleegzorg gewoonweg niet.

Mevrouw Veerle Declercq : U zei dat u over een paar zaken een andere mening had dan diegene die in het voorstel van resolutie naar voren komt. Ik heb niet goed begrepen waarover precies.

Mevrouw Anne Van Meerbeeck : Ik zei dat het niet enkel over minderjarigen gaat, maar ook over volwassenen met of zonder handicap. En ook dat de misvatting dat het steeds om gedwongen plaatsingen gaat heel negatief is voor het imago van de pleegzorg. In het Vlaams Fonds heten de pleegzorgdiensten nog altijd "diensten voor plaatsing in gezinnen". Daar moet dringend van afgestapt worden. Er zijn nog heel wat negatieve termen die de sector geen goed doen.

Mevrouw Veerle Declercq : Pleit u voor uniformisering van de vergoeding voor de opvang van een kind, ongeacht of het al dan niet gehandicapt is ? Beide strekkingen, differentiatie én gelijkvormigheid van vergoedingen, hebben aanhangers.

Mevrouw Anne Van Meerbeeck : Daar is geen algemene lijn in te trekken. De vergoedingenregelingen van het Vlaams Fonds zijn niet erg ingewik-

keld. Er wordt rekening gehouden met de leeftijd en met de ernst van de handicap. De meeste ouders vinden het bedrag dat ze van het Vlaams Fonds ontvangen prima, maar wat ze van Bijzondere Jeugdbijstand krijgen te weinig. Ik denk wel dat iedereen bereid is rekening te houden met de ernst van de handicap.

Mevrouw Sonja Becq : Het is bekend dat er veel problemen zijn rond de combinatiemogelijkheid van bijvoorbeeld internaat en pleeggezin. Daar moet dringend iets aan gebeuren. U zegt dat de diensten voor pleegzorg niet altijd de handicapspecifieke kennis hebben. Zou het volgens u beter zijn naar een eenvormigheid te streven waarbij de gehandicaptenzorg aan thuisbegeleiding wordt overgelaten ? Of wil u toch naar een gespecialiseerde pleegzorg voor kinderen met een handicap ?

Mevrouw Anne Van Meerbeeck : Ik ben er niet van overtuigd dat alle diensten hetzelfde werk moeten doen en dezelfde kennis moeten bezitten. Als een aantal erkenningen en vergoedingen op een lijn zouden gebracht worden, zou dat al een hele stap vooruit betekenen.

Persoonsgebonden budgetten zouden veel problemen oplossen, omdat de persoon in kwestie dan zelf zou kunnen bepalen welke modules hij nodig heeft en vraagt. Het is normaal dat het beperkte aantal medewerkers van de diensten voor pleegzorg niet alles kunnen kennen en weten. Ik pleit voor een samenwerking met gespecialiseerde diensten, niet alleen thuisbegeleiding, maar bijvoorbeeld ook sociale diensten die bij armoedeproblematiek kunnen helpen.

Mevrouw Sonja Becq : Ik durf niet te zeggen dat alles kan opgelost worden met een persoonsgebonden budget. Dan moet men nog te maken krijgen met de dienst die net aansluit bij de vraag.

Mevrouw Anne Vanmeerbeeck : Dat biedt wel een oplossing voor de combinaties.

9. Uiteenzetting door mevrouw Greet Leemans, directrice pleegdienst KAOS en ondervoorzitter Pluralistisch Platform Jeugd

Mevrouw Greet Leemans : Na de tussenkomsten van de andere sprekers valt er voor mij niet meer zoveel te vertellen. Toch zal ik dieper ingaan op een aantal elementen in het voorstel van resolutie.

PPJ is een pluralistische werkgeversorganisatie die onder meer actief is in de pleegzorg, zowel bij bij-

zondere jeugdzorg als bij Kind&Gezin. Zelf ben ik directrice van Kaos. Ik werk al ongeveer 25 jaar in de pleegzorg en heb in die tijd al heel wat zien veranderen. PPJ werkt al geruime tijd samen met andere koepels en organisaties die betrokken zijn bij de pleegzorg.

Misschien was het een sterk signaal geweest als we vandaag één tekst naar voren hadden kunnen brengen voor de hele federatie, een tekst die de unanieme goedkeuring wegdraagt van alle partijen die betrokken zijn bij de pleegzorg en die heel wat facetten benadrukt die voor alle betrokkenen dezelfde zijn.

Ik zal enkele elementen toelichten die te maken hebben met management en beleid. Een aantal vragen die in de resolutietekst aan bod komen, zal ik benadrukken. Aan het einde van mijn uiteenzetting zal ik telkens het standpunt van PPJ toelichten.

Uit de resolutietekst blijkt duidelijk dat er vragen bestaan rond de sociale zekerheid voor pleegouders, bijvoorbeeld met het oog op extra mogelijkheden zoals tijdskrediet, ouderschapsverlof en dergelijke. Het betreft hier een belangrijke maatschappelijke discussie die een tijdje geleden ook werd gevoerd voor de onthaalouders. PPJ was daarbij trouwens betrokken. Het is niet eenvoudig om tot een eenduidig standpunt te komen. Voor onthaalouders werd een systeem opgelegd dat door vele betrokkenen wordt gecontesteerd. Over het pleegouderschap moet nog heel wat worden gediscussieerd, onder meer over de vraag of vrijwilligerschap de enig mogelijke oplossing is voor de opvang van kinderen in een gezin. Wij menen dat het niet langer verdedigbaar is dat sommigen die met veel inzet kinderen opvangen in een gezin, verstoken blijven van elke vergoeding voor hun arbeid, van een sociaal vangnet, van een recht op vorming en dergelijke meer. Wij menen dat men misschien een gemengd systeem kan overwegen.

Chris Degheldere is uitgebreid ingegaan op de werving van pleegouders. Voor geen enkele andere werkvorm is de discrepantie tussen vraag en aanbod zo groot. De pleegzorg wordt door verwijzers ook vaak geconfronteerd met de vraag naar één enkele plaats, eventueel in afwachting van een residentiële opname. Het aantal gezinsplaatsingen stijgt jaar na jaar. Vorig jaar waren er 2.771 plaatsingen, enkele jaren geleden lag dat nog op 2.271.

De enig mogelijke conclusie is dat er dringend werk moet worden gemaakt van een werving die capabele pleegouders aantrekt. De diensten krij-

gen op dit ogenblik geen middelen voor de werving. Het standpunt van PPJ is dat de overheid zoals bij een aantal andere werkvormen mee de verantwoordelijkheid moet opnemen voor het creëren van de plaatsen binnen de pleegzorg en dat het hiertoe de nodige financiële ruimte moet creëren. Wij vragen dat deze middelen gedecentraliseerd zouden worden toegekend, met respect voor het vrij initiatief en met garanties voor professionaliteit.

Een ander heikel punt is de discussie over de middelen. In de meeste sectoren is er een voortdurende roep naar extra middelen. Voor de diensten voor pleegzorg is dat begrijpelijk gezien de geresponsabiliseerde managementstructuur en gezien de voortdurende beweging in deze omgeving. We denken bijvoorbeeld aan de integrale jeugdhulpverlening, aan de ontvoogding van de cliënt en aan allerlei vormen van intersectorale wetgeving. We maken ons dan ook zorgen over de discrepantie tussen de opdracht en de verantwoordelijkheid van de diensten enerzijds en de stagnerende omkadering anderzijds. Dat probleem bestaat vooral inzake management, maar ook inzake ondersteuning. Er zijn bijvoorbeeld onvoldoende middelen voor de uitvoering van het kwaliteitsdecreet.

Zoals mijn collega van de federatie heeft gesignaleerd, zijn er ook interne discrepanties. Een dienst voor gezinsplaatsing met 36 plaatsingen heeft recht op één voltijdse directiefunctie, net als een dienst met 350 plaatsingen.

Wij willen ook benadrukken dat de pleegzorg de goedkoopste werkvorm is binnen de bijzondere jeugdbijstand. We vertegenwoordigen de helft van het aantal plaatsingen met een vijfde van de middelen. Deze werkvorm is zo budgettair aantrekkelijk door de lage kostprijs van de omkadering, maar ook door het kapitaal dat de pleegouders op vrijwillige basis zo gul verstrekken, namelijk hun inzet en hun zorg voor het kind dat ze opvangen.

Wist u dat de dagvergoeding die een onthaalouder ontvangt voor de dagopvang van een kind of peuter nagenoeg dezelfde is als de vergoeding voor een pleegouder voor de dag- en nachtopvang van een kind tot 18 jaar ?

We zijn blij met de oprichting van een werkgroep flexibilisering. We hopen dat de knelpunten waarmee we al geruime tijd te maken hebben, daar aan bod kunnen komen. We denken dat de verzoeken van de pleegzorg daar zeker moeten aan toegevoegd worden. We hopen ook dat dit kan leiden tot een vereenvoudiging van de administratie.

Het item diagnosestelling hebben we niet teruggevonden in het voorstel van resolutie. We vermoeden dat dit voor vele diensten een knelpunt is. We betreuren dat het tot op heden niet duidelijk is op basis waarvan verwijzers opteren voor een gezinsplaatsing. Van buitenaf krijgt men de indruk dat dit afhankelijk is van de oplossing die voorhanden is. Bij ons weten bestaan er hierover geen duidelijke criteria bij de verwijzers. Daarom stellen we voor dat er wetenschappelijke ondersteuning zou komen voor de pleegzorg, in functie van een objectivering van de diagnosestelling. Vermits het spanningsveld tussen de niet-geprogrammeerde pleegzorg en de geprogrammeerde residentiële opvangzorg zo groot is, stellen we voor dat het programmatie-instrument van de bijzondere jeugdbijstand grondig zou worden geëvalueerd.

Ten slotte wil ik nog een stok in het hoenderhok gooien. Ik wil het hebben over de hiërarchie tussen het belang van het kind en het belang van de ouders. Het grote taboe van de pleegzorg is niet terug te vinden in de tekst, namelijk het recht van een kind op continuïteit in zijn opvoeding.

De resolutietekst vermeldt in zijn toelichting dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens stelt dat het de plicht is van de overheid te voorzien in een zo spoedig mogelijke terugkeer van geplaatste kinderen. Wij menen dat dit een interpretatie is van de tekst.

Volgens mevrouw Min Berghmans, juriste bij de ondersteuningsstructuur bijzondere jeugdbijstand, behandelde het aangehaalde arrest integendeel het recht op contact tussen ouders en kinderen tijdens de duur van de maatregelen. We citeren een stuk dat ze daarover schreef in *Re:flector* : "Weliswaar houdt het recht op *family life* van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens ook in dat ouders en kinderen de mogelijkheid moeten hebben om hun hereniging te bewerkstelligen. Een bedenking hierbij is dat in dit artikel 8 naar de belangen van ouders en kind wordt verwezen, maar dat artikel 12 in samenhang met artikel 3 van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind focust op het belang van het kind waaraan de voorkeur zou moeten worden gegeven wanneer het in conflict komt met de belangen van de ouders".

Wij menen dat de discussie over het belang van de ouders dat soms in conflict kan komen met de belangen van het kind, niet omzeild of verzwegen kan worden. Wij bepleiten dat in de eerste fase van een gezinsplaatsing alle nodige inspanningen worden geleverd met betrekking tot de terugkeer van een

kind – liefst begeleid – naar zijn eigen gezin. Wanneer dit na verloop van tijd evenwel niet blijkt te lukken, dan moet volgens ons de continuïteit in de opvoeding van het kind voorrang krijgen, weliswaar in een kader van gewaarborgde rechten van en afspraken met ouders. Wij bepleiten ook dat een juridische werkgroep, geleid door de betrokken sectorale administratie, op korte termijn zou onderzoeken in welke mate de tweede fase zoals hierboven beschreven, binnen juridische waarborgen kan gekaderd en afgebakend worden.

Mevrouw Veerle Declercq : De hiërarchie blijft inderdaad een knelpunt. We hebben het er niet over in dit voorstel van resolutie, omdat we er niet toevoegd voor zijn. Het is immers een juridische aan gelegenheid. De discussie is nog niet af. Vooraleer we over een document stemmen, moeten alle partijen en belanghebbenden het met elkaar eens raken. Het is op dit moment nog te vroeg voor een oplossing die iedereen aanvaardt.

Mevrouw Sonja Becq : We mogen niet alle heil van het juridische verwachten. We zitten daar op een tweesnijdend zwaard.

Toen u het over de werving van pleegouders had, kreeg ik de indruk dat u pleit voor programmatie zoals in instellingen. Hoe rijmt u dat met het vrijwillige karakter van pleeggezinnen ? Of heb ik dit punt verkeerd begrepen ?

Mevrouw Greet Leemans : Ik had het over de spanning tussen de geprogrammeerde residentiële setting en onze setting. Omdat wij niet geprogrammeerd zijn, is het vaak moeilijk om duidelijk te maken dat een bed niet beschikbaar is omdat de pleegouders niet geschikt zijn. De behoefte aan plaatsen en bedden is groot. De overheid moet zich goed bewust zijn van de druk die gelegd wordt op de pleegzorg door de vragen van de mensen met wie wij dagelijks samenwerken. Men gaat er immers altijd van uit dat de pleegzorg heel flexibel is.

Mevrouw Sonja Becq : Hetzelfde geldt voor voorzieningen die geen plaats hebben en onder druk staan om meer kinderen binnen te laten dan er plaatsen zijn. Ik begrijp dat de verwachte onbeperkte flexibiliteit voor druk zorg.

Mevrouw Greet Leemans : Er zijn grote verschillen tussen de pleeggezinnen en de kandidaat-gezinnen onderling. Er zijn gezinnen die twintig jaar lang permanent vier kinderen opvangen. Andere gezinnen ontvangen eenmaal één kind. Wij hebben wel het gevoel dat een sociaal vangnet gezocht moet worden voor alle thuisblijvende moeders die zich

gedurende twintig jaar ingezet hebben. We zijn er ons echter goed van bewust dat dit een heel heikel punt is.

Mevrouw Sonja Becq : Hebben alle diensten voor pleeggezinnen deze indruk ?

Mevrouw Chris Degheldere : Deze discussie leeft, maar binnen de federatie hebben we nog niet uitgemaakt hoe we ermee moeten omgaan. Een aantal mensen ziet dat als een oplossing voor het tekort aan pleegouders, maar wij beseffen goed hoe complex dit probleem is. Het volstaat te verwijzen naar de problemen waarmee onthaalmoeders kampen.

Mevrouw Greet Leemans : We moeten dit onderwerp absoluut bespreken. Ik kan me goed voorstellen dat iemand beslist enkele jaren thuis te blijven om de zorg voor kinderen op te nemen als voor een vergoeding gezorgd wordt. Nu heeft men die keuze niet. De campagnes opvoeren zal niet volstaan om meer pleegouders aan te trekken.

De voorzitter : Ik dank alle sprekers voor hun interessante bijdragen aan deze hoorzitting.

De verslaggever,

De voorzitter,

Jan VAN DUPPEN

Koen HELSEN
